

ACC No 28093

Religion

fa.e- Zindagi aur Mout)

~ S. P. P. 46. Rahman Islami

tion Mar 1988 - $\frac{1}{8}$ D - Rs - 4 - 00

Daira press
Hyd.

~~(Signature)~~

అంబ - భీష్ముడు

భారతదేశాన్ని శంతన మహారాజు పరిపాలిస్తున్నాడు. గంగాదేవికి ఇతనికి వివాహమయింది. వీళ్ళద్దరికీ పుట్టినవాడే భీష్ముడు.

భీష్ముడు పుట్టిన తర్వాత గంగాదేవి శంతన మహారాజును విడిచిపెట్టి దేవలోకం వెళ్ళిపోయింది.

శంతనుడు ఒంటరివాడైనాడు. భీష్ముని పెంచుతూ కాలం గడుపుతున్నాడు.

ఒకరోజు శంతనుడు నదీతీరానికి వెళ్ళాడు. చూడ్డానికి ఆ ప్రదేశం మెంతో అందంగావుంది. నిశ్చలంగా, నిర్మలంగా ప్రవహిస్తున్న నది సౌందర్యసీమలా వుంది.

ఆ నదిమీద అనేకమంది బెస్తవాళ్లు చేపలుపట్టుకుంటున్నారు. చిన్నచిన్న పడవలు నడుపుకుంటూ, పాటలు పాడుకుంటూ నదిలోకి చొచ్చుకుని వెళ్ళిపోతున్నారు.

అక్కడ ఒక అందాల సుందరి కనిపించింది. ఆమె మత్స్యగ్రధి. తర్వాత ఆమె పేరు సత్యవతిగా గూడా అయింది. ఆమె తన చిన్న పడవను నడుపుకుంటూ, పాట పాడుకుంటూ అటూ యిటూ తిరుగుతున్నది.

శంతనుడు ఆమెసొందర్యానికి ముగ్ధుడయినాడు. ఆమె నెలాగయినా వివాహం చేసుకోవాలనుకున్నాడు.

అప్పటికి భీష్ముడు యుక్తవయస్కుడు.

సత్యవతి తండ్రి ఆమెకు పుట్టబోయే కొడుకే పట్టాభిషేకంచేస్తే తన కూతురునిచ్చి వివాహంచేస్తానన్నాడు. శంతనుడు భీష్ముడికి అన్యాయం చేయడం యిష్టంలేక, సత్యవతి తండ్రి అడిగినట్లుగా మాట యివ్వలేకపోయాడు.

ఆ విషయం భీష్ముడు తెలుసుకుని తండ్రికి ముదంచేకూర్చాలని, సత్యవతి తండ్రి దగ్గరకు వెళ్ళి తనసలు పెళ్ళే చేసుకోనని, సత్యవతి కుమారునికే పట్టాభిషేకం జరుగుతుందని ప్రతిజ్ఞ చేశాడు. సత్యవతికి, శంతన మహారాజుకూ వివాహం జరిగింది.

కాలక్రమంలో శంతనుడు మరణించాడు. భీష్ముడు అన్నమాట ప్రకారం తన సవతిత్వం కుమారుడైన విచిత్రవీర్యుడికి పట్టాభిషేకం చేశాడు.

అంతటితో అతని బాధ్యత తీరలేదు. వారికి వివాహాలు చేయడంకూడా అతనిమీదే ఉన్నది. లేకపోతే రాజవంశం ఎలా నిలబడుతుంది?

అదే సమయంలో కాశీరాజు తన ముగ్గురు కుమార్తెలయిన అంబ, అంబిక, అంబాలికలకు స్వయంవరం చాటించాడు. దేశదేశాల రాజులందరికీ ఆహ్వాన పత్రాలు పంపబడ్డాయి సాహసవంతులు, యోధులు అయినటువంటి రాజు

కుమారులనే తన కుమార్తెలు వరిస్తారని కూడా కాశీరాజు
చాటించాడు. కనుక ఆ రాకుమారులు వారి వారి శౌర్య
ప్రతాపాలు అక్కడ ప్రదర్శించవలసి వచ్చింది.

అయితే యిక్కడ ఒక పెద్దచిక్కొచ్చిపడింది. పెద్ద
కుమార్తె అయిన అంబ సాల్వరాజును ప్రేమించి తన మన
స్సును అర్పించింది. కాశీరాజుకు ఈసంగతి తెలియదు అంబ
కూడా తనయొక్క నిర్ణయాన్ని తలచితి చెప్పలేదు, చెప్పవల
సిన అవసరంగూడా ఉన్నట్లు తానుహించలేదు. కారణ
మేమంటే, సాల్వరాజు ఎటూ స్వయంవరానికి వస్తాడు. తన
యొక్క శౌర్యపరాక్రమాలు అక్కడ చేరిన సమస్త రాజు
లోకంముందు ప్రదర్శించి విజయోత్సాహంతో తనను స్వీక
రిస్తాడు...అనుకున్నది.

కాని మనం అనుకుండేది ఒకటయితే దేవుడుమరొకటి
చేస్తాడు. అంబ విషయంతోకూడా అక్షరాలా అలాగే
జరిగింది.

ఎప్పుడయితే ఈ స్వయంవరపు చాటింపు భీష్ముడు
విన్నాడో, ఇదే తగిన సమయం అనుకున్నాడు. విచిత్రవీర్యా
గులకు తగిన రాజకుమార్తెలను సంపాదించడానికి, అందుకని
తాను తన శౌర్య పరాక్రమాలు ప్రదర్శించి ఆ ముగ్గురు
రాకుమార్తెలను లాక్కురావడానికి నిర్ణయించుకున్నాడు.

అందుకని భీష్ముడు సాధారణ వ్యక్తిగా, ఎటువంటి
పరివారమూ లేకుండా కాశీనగరానికి వచ్చాడు. స్వయంవర
వేదిక దగ్గరకు చేరుకున్నాడు. రాజకుమార్తెలు అందంగా
అలంకరించుకుని నిలబడియున్నారు. రాజుడున్నాడు ధరించారు.

ఎన్నో నగలు పెట్టుకున్నారు. వారికి ఎదురుగా సింహాసనాల
మీద, ఆసనాలమీద, రకరకాల దుస్తులు ధరించి, దేశపు
నలుమూలలనుంచి వచ్చిన పెద్దపెద్ద రాజులందరూ కూర్చుని
యున్నారు.

భీష్ముడు అందరినీ ఒక్కసారి చూచాడు.

భీష్ముడు అక్కడ జేరిన సకల రాజసమూహాన్ని ఉద్దే
శించి యుద్ధనినాదంచేశాడు. సింహగర్జనచేశాడు. యుద్ధానికి
రమ్మనమని సవాల్ చేశాడు.

భీష్ముడు ఆ విధంగా సింహనాదం చేస్తూ అక్కడ
కూర్చున్న వారి నందరినీ యుద్ధానికి రమ్మని పిలుస్తుంటే,
ఎవ్వరూ వారి వారి ఆసనాలనుండి కదలేదు. ఒక్కరుగూడా
భీష్ముని సవాలుకు సమాధానం చెప్పినవారు లేరు.

మూడవసారి భీష్ముడు అలాగే సింహనాదంచేసి, యుద్ధా
నికి సవాలుచేశాడు. అప్పటికీ ఎవ్వరూ ముందుకు రాలేదు.
భీష్ముడు ముగ్గురురాచకన్నెలనూ సమీపించాడు. క్షణంలో
వాళ్ళను రథంలోకి చేర్చుకున్నాడు.

భీష్ముడు చేసిన సవాలు ఇంకా ఆ సభామండపంలో
ప్రతిధ్వనిస్తూనేవుంది. యువకులైన, పౌరుషవంతులైన రాజ
కుమారులు కత్తులుతీసి ఎదురుకొలిచాడు. గుర్రాలు, ఏనుగులు,
రథాలు అన్నీ సిద్ధమైనాయి భీష్ముడ్ని ఎదుర్కొడానికి.

భీష్ముడు విల్లంబు ఎక్కుపెట్టి చిరునవ్వు నవ్వుతూ
నిలబడ్డాడు.

అతనివెనుక రాచకన్నెలు నిలబడియున్నారు నిస్సహాయులై.

భీష్ముడిలాంటి యుద్ధ విద్యానిపుణుడు లేడు. ధనుర్విద్యలో అతనికి అతనేసాటి. భీష్ముడు పరిశురామునివద్ద ధనుర్విద్య నేర్చుకున్నాడు.

అన్నివైపులనుండి వస్తున్న రాజకుమారులను బాణవర్షంతో నిలుపుచేశాడు. రాక్షసులను జయించడానికియుద్ధం చేస్తున్న ఇంద్రుడా అసిపిస్తుంది ఆక్షణంలో భీష్ముడ్ని చూచిన వారికి.

చిరునవ్వుతో యెదురొచ్చిన రాజుల రథాలను విరగ్గొట్టాడు. వారి కవచాలను భేదించాడు. వారి గుర్రాలను హతమార్చాడు. ఏనుగులను వధించాడు. భీష్ముడి ప్రతాపం ముందు, బాణవర్షంముందు ఇతర రాజులు నిలబడలేక పోయారు. ఓటమి అంగీకరించారు.

ఆవిధంగా అందర్నీ యుద్ధంలో ఓడించినతర్వాతవిజయగర్వంతో జయించి గెలుచుకున్న ముగ్గురు రాకుమార్తెలతో హస్తినాపురం చేరుకున్నాడు. ముగ్గుర్నీ తన తల్లి అయిన సత్యవతికి అప్పగించాడు.

వివాహముహూర్తంకూడా యింక యెన్నాళ్ళోలేదు. చాలదగ్గరలో ఉండడంవల్ల, ముగ్గురు అక్కచెల్లెండ్రలో పెద్దదయిన అంబ భీష్ముడ్ని కలుసుకుని ఒక విజ్ఞాపన చేసింది.

“నేను మునుపే సాల్యరాజును ప్రేమించాను. నా మనసు అతనికి అర్పించాను. మనసొకచోట మనువొకచోటా కుద

రదు. ఆలోచించండి ... నన్ను సాల్వరాజు దగ్గరకు పంపే
వర్పాట్లు చేయించండి” అని అభ్యర్థించింది.

ఈవిషయం చెప్పడానికి అంబఎంతో సిగ్గుపడిపోయింది.
భయపడింది.

భీష్ముడు అంబవిషయాన్ని తల్లియైన సత్యవతికి నివే
దించాడు. మంత్రులు, పురోహితులు గూడా అంబ విష
యాన్ని చర్చించారు.

వారు నిజంగా అంబమీద యెంతో జాలి చూపిం
చారు. ఆమె వారి కన్నకూతురై తే ఎంత జాలిగా, దయగా
నిర్ణయాలు తీసుకుంటారో ఆ దృష్టితోనే ఆమెను అర్థంచేసు
కున్నారు. ఆమె పరిస్థితిని అవగాహనచేసుకున్నారు.

“అమ్మా! ఈ విషయం కడుంగడు విచారనీయం. నీ
పరిస్థితిని మేము అర్థంచేసుకున్నాం. నీ కెటువంటి అన్యాయమూ
జరుగదు, నీవు కోరుకున్న, మనసుపడ్డ ప్రియునిదగ్గరకు యధే
చ్ఛగా వెళ్ళవచ్చు. నీకు వెంబడే బ్రాహ్మణులుకొంతమంది
వస్తారు. నీవుకోరుకున్న స్త్రీజన పరివారంకూడా నీవెంబడే
స్తారు. కనుక దిగులుపడవద్దు” అని చెప్పారు.

అంబ యెంతో సంతోషపడిపోయింది. ఆనందపడిపో
యింది. తాను సాల్వరాజు హృదయంపై వాలిపోయి, విశ్రాంతి
తీసుకున్నట్లు, సాల్వరాజు ఆమెను ఎంతో ఆప్యాయంగా దగ్గ
రకు తీసుకున్నట్లు అనుభూతి చెందింది. ఒక్కక్షణకాలం
ఊహలోకాల్లో జీవించింది.

సాల్వనగరం చేరింది.

“రాజా! నేనూ! అంబను నీకోసం వచ్చాను. నన్ను స్వీకరించు రాజా!” అన్నది సాల్వరాజుని చూచి.

కాని సాల్వరాజును ఏదో అజ్ఞానం అక్రమించుకుంది. అతనిలో కొటిల్యం తల విదలించి నిలబడ్డది. అతని కండ్లకు నిజాన్ని నిజాన్నిగా చూచే శక్తి నశించిపోయింది.

అతనిలో క్రోధం పడగలెత్తి నిలబడింది.

భీష్ముని చేతిలో ఓడిపోవడం, పరాభవం చెందడం అతనిలో ఆగ్రహానికి కారణం కావచ్చు. ఏదిఏమైనా అతనిలో రాజలక్షణాలు లోపించాయి. వీరునికి ఉండవలసిన కళ, కాంతి అతనిలో తరిగిపోయాయి.

నిజం చెప్పాలంటే సాల్వుడు వీరుడుగాదు. ఒట్టి పిరికి వాడు. అంబ అంతటి దుర్బలాన్ని ప్రేమించడంలో గట్టి పొరబాటు చేసిందనే చెప్పాలి.

అంబ “రాజా! నేను వచ్చాను” అనగానే సాల్వుడు చాలా ఎకసక్కింగా అవహేళనగా చూచాడు అంబ వేపు.

ఆమెను చూచి నవ్వాడు హేళనగా.

అంబ అవమానంతో కురిచించుకుపోయింది.

“నాకసలు భార్య అవసరంలేదు. నేనసలు పెళ్ళే చేసుకోను. అయినా భీష్ముడు ఒకానొక వ్యక్తికోసం తీసుకుపోబడిన వధువును నేను స్వీకరించను. ఇంతదూరం రావడం ఎందుకూ! అతను రథంలో యెక్కించుకుని తీసుకుపోయేటప్పుడు నోరుమూసుకుని వెళ్ళిపోయినదానివి మళ్ళీ యిప్పుడు

నీముఖం పెట్టుకుని వచ్చావు. మర్యాదగా మళ్ళీ హస్తినా
పురం వెళ్ళిపో!" అని ఎత్తిపోడుపులతో ఆమెను బాధిం
చాడు సాల్వుడు.

అంబ ఏడ్చింది.

"నన్ను నమ్మండి. నేను బలవంతంగా తీసుకుపోబడ్డ
దాన్ని. నేను నోరు విడిచి చెప్పే అవకాశంకూడా లేదు
కదా! ఒక ప్రక్క భీష్ముడి యుద్ధం, మరోప్రక్క ఇతర
రాజుల గందరగోళం, మారణకాండ... ఈభీభత్సంలో నే
నెవరితో చెప్పను.

"నామాట వినేవారెవరు ఆ సమయంలో.

"నేను యెంత యిదిగా యేడ్చానో మీకు తెలి
యదు.

"తిర్వాత అవకాశం దొరికింది. భీష్ముడికి చెప్పాను.
నన్ను మీ దగ్గరకు సకల పరివారంతో సగౌరవంగా పంపిం
చాడు. ఈ బ్రాహ్మణులను అడగండి, ఈ స్త్రీ జనాన్ని
అడగండి" అంబ యెంత ఇదిగానో, యెన్ని విధాలుగానో
బ్రతిమిలాడి చెప్పింది.

కాని సాల్వుడి హృదయం కరగలేదు. ఆమె అంటే
కాతను సంపూర్తిగా మారిపోయాడు. ఆమెతనహృదయాన్ని
పంత్రికానో బహిర్గతంచేసినా, ఒకటి రెండుసార్లు తననేనమ్ము
కున్నానని చెప్పినా, తన జీవితమంతా అతనితోటే ముడివడి
ఉన్నదని చెప్పినా, సాల్వుడు ఏమాత్రం వినిపించుకోలేదు
నరకదా ఆమె ఆశలన్నీ అడియాశలు చేశాడు.

ఆమె రోదన అరణ్యరోదనే అయింది తప్ప ఫలితం
కొద్దిగాకూడా లేకుండాపోయింది. ఏమాత్రపు కనీస గౌరవం
గానీ, మర్యాదగాని సాల్పుడు ఆమెపై ప్రదర్శించలేదు.

అంబలో ఓర్పు సశించిపోయింది. సాల్పుడిక తనను
స్వీకరించడనే నిర్ణయానికి వచ్చేసింది. ఆమెలో కోపంచోట
చేసుకుంది. ఆమె కోడైతాచులా లేచి నిలబడి “రాజా! నిరక్ష
రాధిని నన్ను నిరాదరణ చేయడమే కాకుండా, అవమానం
కూడా చేశావు. కానీ నా సచ్చిలతే నన్ను కాపాడుతుంది.
సత్యానికి ఎప్పుడూ పరాజయంలేదు” అని ఆమె అక్కడ
నుండి బయటకు వచ్చేసింది.

తనతో వచ్చిన దాసదాసీ జనాలు, బ్రాహ్మణులు
ఎక్కడివాళ్ళక్కడికి వెళ్ళిపోయారు.

తాను అవమానంతో కృంగి కృశించిపోయింది. ఏ
చేయాలో తోచలేదు. ఎక్కడికి వెళ్ళాలో అర్థంకాలేదు.
అరణ్యంలో పడిపోతుంది.

అరణ్యంలో ఒక ఋషి ఆశ్రమానికి వచ్చిచేరింది. అది
తన తాతగారి ఆశ్రమమే. ఆ రాత్రికి తాను అక్కడ
విశ్రాంతి తీసుకుంది.

హృదయమంతా బాధతో మెలితిరిగిపోతుంది. మన
సంతా గండ్రగోళంగావుంది.

తాను తిరస్కరించబడింది, వంచించబడింది, అవమా
నించబడింది, ఘోరమయిన ఉపద్రవంలోకి నెట్టివేయబడింది.
ఎవరు దీనికి బాధ్యులు! సాల్పుడా...భీష్ముడా...! ఎవరు
బాధ్యులు? ఎవరిని నిందించాలి?

“నే ననలు అప్పుడే భీష్ముడికి చెప్పి వుండాలింది. తప్పుచేశాను, రథంలోనే చెప్పివుంటే నన్ను వదిలి మిగతా నా చెల్లెళ్ళను తీసుకునిపోయి వుండేవాడు, నా కీ బాధ తప్పి వుండేది.

“అయినా! మా తండ్రికూడా గొప్ప పొరపాటు చేశాడు. తొందరపడి శౌర్య పరాక్రమాలు ప్రదర్శించే చాటింపుచేసి యుండకూడదు. నా కూతుర్లు నాకు తెచ్చే సంపద నా అల్లుండ శౌర్య పరాక్రమాలే అని అతను చాటింపువేసి వుండకూడదు” అనుకున్నది.

మరునిమిషంలో ఆమెమనసు భీష్ముని పై కిపోయింది.

“భీష్ముడు నన్ననలు తీసుకెళ్ళకుండా వుండినట్లయితే, తీరా తీసుకెళ్ళినవాడు మళ్ళీ సాల్వుడిదగ్గరకు పంపడానికి తీరస్కరించి యుండినట్లయితే ఈ గొడవే రాకపోను. ఈ యమబాధ నేను పడకపోయియుందును.

“హస్తినాపురం పోయినదాన్ని పోయినట్లుఉరుకుంటే సరిపోయేది. నేనే ఆ భీష్ముడికి ఆ విషయాలన్నీ చెప్పిసాల్వుడి దగ్గరకు పంపమని అడక్కుండా ఉండాలింది” అని రక రకాలుగా తనను తాను నిందించుకుంది. తండ్రినికూడా నిందించింది అంబ.

దానితాను భర్తగా పరిగణించుకున్న సాల్వుడి మాత్రం ఆమె నిందించలేకపోయింది. అతన్ని తప్పుపట్టలేకపోయింది. బహుశా ఆమె అతన్ని ఇంకా ప్రేమిస్తూనే వుందన్న మాట! అందుకు నిదర్శనమే అతనిలో ఆమెకు తప్పుదొరక్క

పోవడం. తప్పంతా తనదే అనుకుంటుందిగానీ, సాల్వూడ్ని మాత్రం ప్రేమించడానికే నిర్ణయించుకుంది, అతనుక్షమించరాని అవమానంచేసినా!

అతనియొక్క నిర్బలత్వాన్నీ, చేతకానితనాన్ని ఆమె ఊహించుకోలేకపోయింది. ఒక చిన్నపరీక్షలో సాల్వూడు ఓడిపోయాడు.

“ఇంక నా కీ ప్రపంచంతో పనేమిటి? శెండువిధాలా చెడ్డాను. సాల్వూడా తిరస్కరించాడు. హస్తినాపురమా వెళ్ళలేను. భీష్ముడు మాత్రం మళ్ళీ తనసోదరునికొరకు స్వీకరిస్తాడని నమ్మకమేముంది?”

“ఇంక ఒక్కటేమార్గం. కఠిన తపస్సు” ఒక నిర్ణయానికి వచ్చేసింది అంబ.

ఆమెలో ఒకవిధమైన స్వస్థత చేకూరింది.

ఆశ్రమంలోని వృద్ధుల సాయం కోరింది.

ఆమె మనస్సు క్రమక్రమంగా భీష్ముపైకి మరలింది. అది పగగా మారింది. ఆమె పతనానికి కారణం భీష్ముడే.

భీష్మ విశాశనమే ఆమె ధ్యేయంగా మారింది. ఆమెలోని సర్వశక్తులూ భీష్మ విశాశనానికే ఉపయోగించదలచుకుంది.

అంబ అంటే అందరిలో ఒకవిధమైనజాలి చోటు చేసుకుంది.

అంత చిన్న వయస్సులో ఎంతటి విపత్తు సంభవించి

దని, చాలామంది ఋషులు, మునులు ఆమెనుచూచి జాలి పడ్డారు.

కొన్ని సంవత్సరాల తర్వాత...

అంబయొక్క దయనీయమైన స్థితికి పరశురాముడుజాలి పడ్డాడు. తన శిష్యుడే అయినప్పటికీ భీష్మునిమీద యుద్ధం ప్రకటించాడు.

భీష్ముడుకూడా యుద్ధానికి సిద్ధపడ్డాడు.

గురుశిష్యులిద్దరూ ఘోరమైన సంగ్రామం చేశారు కానీ, ఎవరికి ఎవరూ తీసిపోలేదు.

దేవతలందరూ ఈ సంగ్రామంచూచి అదిరిపోయారు. ఇహ లాభంలేదని దేవతలు కల్పించుకుని యుద్ధాన్ని ముగింపచేశారు.

“అంబా! నీకు జరిగిన అన్యాయానికినేను చాలాబాధ పడుతున్నాను. నీకు న్యాయం చేకూర్చలేకపోయాను. మాయద్దరిమధ్యా జరిగిన యుద్ధం ముగించకతప్పలేదు” అన్నాడు పరశురాముడు.

అంబ అతనికి మ్రొక్కి, “దేవా! ఇప్పుడు జరిగిన యుద్ధానికి ఫలితమేదై నా కానీయండి. మీవంటిమహావీరులు దైవాంశ సంభూతులు, యుద్ధనీతి విశారదులు, వీరప్రతాపులు చేసే యుద్ధాన్ని కళ్యాణా చూచేభాగ్యం కలిగింది. నాకొరకు మీరు తీసుకున్న నిర్ణయానికి నా ధన్యవాదాలు.

“అయితే ఒక్క విషయం వినండి. నే నింక యెవరి

సహాయమూ కోరను. నా కై నేనే భీష్మ సహాయానికి కావల
సిన మార్గాలు వెదుక్కుంటాను” అని తన నిర్ణయాన్ని
తెలియజేసింది.

పరశురాముడు, ఆ మెయొక్క కోమల కంఠస్వరముండి
కఠిన నిర్ణయాలు రావడం, అందునా భీష్ముడివంటి మహా
వీరుణ్ణి చంపడానికి నిర్ణయాలు తీసుకోవటం చూస్తే అతనికి
నవ్వాల్సింది.

కాని అంబ అంతటితో నిరుత్సాహపడలేదు “కానీ!
ఏం చేయగలం. దేవతలుకూడా నాకు సాయపడేస్థితిలో లేరు.
కనుక నా మార్గమేదో నేనే నిర్ణయించుకోవాలి. నా మీదే
నేను ఆధారపడాలి” అనుకున్నది.

ఇక్కడినుండి ఆ మెయొక్క నడవడికలో తీవ్రమైన
మార్పు వచ్చింది. నెల నెలా ఆ మె ఉపవాసాలుంటున్నది.
తీవ్రమైన తపస్సు చేస్తున్నది. అందమూ, సౌకుమార్యమూ
ఆ మెలో నశించిపోయాయి. ఆ మె కేశాలు జడలకట్టి
పోయాయి. రోజురోజుకు మనిషి నన్నగా చీపురువుల్లా
అయిపోయింది.

కొన్ని గంటల పర్యంతం, ఒకొసారి రోజులవరకూ
నిశ్శబ్దంగా నిలబడిపోతుంది. చూచిన వాళ్ళకు శిలావిగ్ర
హమూ అన్న భ్రమ కలుగుతుంది. ఈవిధంగా అనాధారణ
తపస్సు ప్రారంభించింది. ఆ మెయొక్క తీవ్రతకు, తపోవేడిమికి
స్వర్గంలోకూడా తట్టుకోలేకపోయింది.

ప్రతివారూ ఆ మెను బ్రతిమిలాడుకున్నారు. ఈ
కఠోం తపస్సును ఉపసంహరించుకోమని, ఆశ్రమవాసులైన

ఋషులు, మునులు ఎంతో చెప్పిచూచారు తండ్రికాశీరాజు కూడా జరిగిన విషాదచరిత్రనంతా విని, చేనేదిలేక కుమార్తె వద్దకు మంత్రులను పంపించాడు. ఈ కఠిన నిర్ణయాన్ని మార్చుకోమనీ, సుఖజీవితాన్ని జీవించమని. కాని ఆమె అందర్నీ పెడచెవినిపెట్టింది. పైగా, మునుపటికంటే రెట్టింపు శక్తితో తన తపస్సును, వైరాగ్యాన్ని సాగించింది.

అక్కడనుండి తీర్థయాత్రలుచేయడం ప్రారంభించింది. పవిత్ర నదులలో స్నానంచేయడం, కఠిన వ్రతాలు ఆచరించడం ప్రారంభించింది. కఠినమైన దీక్షలు తీసుకుంది. తన ధ్యేయమల్లా భీష్మ వధ!

ఒకరోజు....

ఆమె గంగానదిలో స్నానం చేస్తుంది.

గంగ. ఎవరో కాదుగా! భీష్ముడ్ని కన్న తల్లెగా!

గంగ అడిగింది. “అంబా! ఎందుకమ్మా యింతటి కఠిన తపస్సు చేస్తున్నావు. కఠిన వ్రతాలు ఆచరిస్తున్నావు” అని.

“ఎందుకా! నా జీవితాన్ని నాశనం చేసినవాడ్ని గౌరవం జేయకమే నా ధ్యేయం. అందుకే ఈ తపస్సంతా!” అన్నది అంబ అమాయకంగా.

“ఎవరమ్మా! అకడు?” అన్నది గంగ.

“భీష్ముడు” అన్నది అంబ.

గంగ విచలితురాలయింది. గోపించింది.

“అంబా! భీష్ముడు యెవరనుకున్నావు? నా కన్న

కొడుకు. సీవు నీ ప్రయత్నంలో మార్పు తెచ్చుకోవావేమీ ప్రమేన పరిణామాలను ఎదుర్కోవలసివస్తుంది. జాగ్రత్త!” - హెచ్చరించింది గంగ.

“గంగాభవానీ!... కొడుకనే మమకారం నీకుంటే ఉండొచ్చుగాక. విరోధనే పగ నాలో అగ్నిలా రగులుకుంటుంది. నా నూరేళ్ళ నిండు జీవితాన్ని సర్వనాశనం చేశాడు. నేనిప్పుడు అటు ఆడదాన్నీదాక, మగవాడీగాక, అశాంతితో దహించుకుపోతున్నాను. భీష్ముడు సంహరించబడేంతవరకూ నాకు శాంతిలేదు. నా ప్రయత్నానికి లోపంరాదు” - అన్నది అంబకఠినంగా.

అమె శివుణ్ణి గూర్చి ఘోరంగా తపస్సు ప్రారంభించింది.

పరమశివుడు ఆమె తపస్సు మెచ్చుకుని ప్రత్యక్షమయినాడు.

“అంబా!...నీ తపస్సుకు మెచ్చుకున్నాను. ఏం వరం కావాలో కోరుకో!” - అన్నాడు శివుడు.

అంబ, అతని పాదాలముందు వాలి, ఎంతో భక్తిప్రవృత్తులతో, వినయంతో కోరింది.

“భీష్మ పతనం” - అని.

“నీ కోరిక నెరవేరుతుంది” - అని పరమశివుడు వరమిచ్చాడు.

అంబ ఆనందానికి అవధుల్లేకపోయాయి. అప్పుడు అంబ అడిగింది.

“శివా! నేను అడదాను. యుద్ధంలో నేనెలా విజయం
నాశించగలను? నా స్త్రీ హృదయం రామైనమాట వాస్తవమే
అని నాకు తెలుసుకీ నాకు ఒక వాగ్దానం చేయండి—నాకై నేనే
యుద్ధంలో భీష్ముడ్ని చంపగలుగుదునని” అని అడిగింది
అంబ శివుడ్ని.

అప్పుడు శివుడిలా అన్నాడు. “నా మాటలెప్పుడూ
తిప్పవు. కొన్నాళ్ళ తర్వాత నీవు పునర్జన్మ ఎత్తవలసి ఉంటుంది.
ఆ తర్వాత పురుషరూపం దాల్చవలసి యుంటుంది. అప్పుడు
నీవు భయంకరమైన యుద్ధవీరుడవు కాగలవు. ప్రస్తుత జీవి
తప్పిపోయేకాలంలో యుద్ధనై పుణ్యంగల వీరుడవవుతావు. నీవు,
నీ చేతులతో భీష్మ సంహారం చేయగలవు.”

అని చెప్పి శివుడు అంతర్ధానమైనాడు.

అంబ వెంటనే అడవినుండి ఎండు కట్టెలు ప్రోగు
చేయడం ప్రారంభించింది. యమునా నది ఒడ్డున చితిపేర్చింది.
భీష్మ భగవంతుని మండుతున్న మంటల్లోకి వెళుతూ వెళుతూ గూడా
అమ్మ చెప్పింది కలుమాట్లు “ఈ దేహత్యాగం కేవలం భీష్మ
మరణంకే చేస్తున్నాను. క్రొత్త దేహం పొంది భీష్ముడ్ని
సంహరించేస్తాను. అందుకే యిప్పుడు ఈ అగ్నిప్రవేశం చేస్తు
న్నాను” — అన్నది.

పంచాల దేశాన్ని ద్రుపదుడనే రాజు పరిపాలిస్తు
న్నాడు. యిదిను గొప్ప శివభక్తుడు. ప్రతి నిత్యమూ శివా
నామ సంకీర్తన చేస్తూనే ఉంటాడు.

ఇతనికి సంకానం లేదు.

ఇతను ప్రతి నిత్యమూ శివుణ్ణి ఆరాధిస్తూ, ఒక కొడుకుని ప్రసాదించమని వేడుకునేవాడు. కూతురు పుట్టిన వాడు.

ఒకరోజు శివుడు ప్రత్యక్షమైనాడు.

“ద్రుపదా! నీమనోగతం నాకు తెలుసు. నీవు కుమారుడు కావాలని నన్నుగూర్చి ప్రతి నిత్యం ప్రార్థనలు చేస్తున్నావు. కొద్దికాలంలోనే నీకొక బిడ్డ కలుగబోతుంది. అది మొదట్లో కుమార్తెగానే ఉంటుంది. తర్వాతి కాలంలో కుమారుడుగా మారుతుంది” — అని చెప్పాడు.

శివాజ్ఞ లేంది చీమైనా కుట్టదని సామెత శివుణ్ణిచ్చిన వరం యెలా తప్పతుంది. జరిగి తీరవలసిందే.

ద్రుపదుడికి కుమార్తె జన్మించింది. ఆమె “శిఖండిని” ఆ బిడ్డను కొడుకులా పెంచాడు ద్రుపదుడు. అప్పుడే “శిఖండి” అనే పేరు చలామణి అయింది.

ఆమె ఒక యక్షుణ్ణి ప్రార్థించి తనను “పూర్ణ పురుషుడి”గా మార్చుమని అర్థించింది. అతని ప్రభావం వల్లనే, తర్వాత తర్వాత ఆమె నిజమైన పూర్ణ పురుషుడిగా మారిపోయింది. ఆ యక్షుడు తనయొక్క ప్రకాశవంతమైన రూపాన్ని అతని యవ్వనాన్ని, సర్వశక్తులనూ ఆమెకు ప్రసాదించి, తాను ఆమె స్థానే స్త్రీగా మారిపోయాడు.

మొదట్లో స్త్రీగా జన్మించి, తర్వాత పురుషుడిగా మారి శిఖండిగా, కన్యగా, యోధుడుగా పిలువబడింది అని ఆనాటి ప్రజలందరూ అనుకున్నారు.

కాని. భీష్ముడికి తెలుసు...ఆ శిఖండి అంబ తప్ప
వేరే కాదనీ, ఈ శిఖండి జననం, తన వినాశనానికేనని...

కురుక్షేత్ర మహా సంగ్రామంలో ఎంతోమందిమహా
వీరులు నశించిపోతున్నారు. ఎన్నెన్నో గుర్రాలూ, ఏనుగులు
చచ్చి పడిపోతున్నాయి, రథాలు తునా తునకలయిపోతు
న్నాయి.

భూదేవి రక్తవాహినులతో స్నానంచేసిందా అన్నట్లు
ఎక్కడ చూచినా నెత్తురు ఏరులై పారుతున్నది. శవాల
గుట్టలు...మృత్యుదేవత స్వైరవిహారం చేసిందా క్షేత్రా
న్నంతా...

అప్పటికి తొమ్మిది రోజుల యుద్ధం వూర్తయింది.

ఆరోజు పదోరోజు...ప్రచండ సమరం సాగిపోతుంది.

భీష్ముడు తీవ్రంగా గాయపర్చబడ్డాడు.

భీష్ముని మనసు ఒక్కసారి వెనక్కుతిరిగి చూచింది.

అవి భీష్ముడు యుద్ధనంలో ఉన్న రోజులు. రాజ
భోగాలు అనుభవించవలసిన భీష్ముడు, తండ్రికోసం మత్స్య
రాజుకు చేసిన వాగ్దానం ఆతనికి గుర్తుకొచ్చింది. అప్పుడేతను
చేసిన త్యాగానికి, తండ్రిఅయిన శంతనుడు భీష్మునికి ఒక
ఆశీస్సు అందించాడు.

“నాయనా! భీష్మా!...నీవు సాధారణ వ్యక్తివిగాదు.
నీవు యుద్ధనంలో ఉండి, ఎన్నెన్నో భోగాలు అనుభవించ

వలసిన వయసులో, తండ్రికోసం నీ సర్వస్వం త్యాగం చేశావు. నీ చరిత్ర అజరామరమవుతుంది. అంతేగాదు!... నీ యిష్టం లేకుండా మృత్యుదేవత నిన్ను సమీపించలేదు” అని వర మిచ్చాడు శంతనుడు.

ఆ శుభాశీస్సు అతని కిప్పుడు గుర్తొచ్చింది.

అతని జీవితమంతా యుద్ధాలతోటే సరిపోయింది.

ఇప్పుడు, ఈ కురుక్షేత్ర మహాసంగ్రామంలో రోజులు గడుస్తున్నాయేగాని, విజయం ఎటువరిస్తుందో చెప్పలేకుండా యున్నారు.

“పాండవుల కోర్కె న్యాయమైంది. ధర్మ సమ్మతమైంది. ఐదుగురకు ఐదు పూల్కైనా యిమ్మనమని అడగటం పాండవుల విజ్ఞతను, అననసరపు మారణకాండ నివారణను సూచిస్తున్నది. కానీ దుర్యోధనాధుల దుర్మార్గం వాళ్ళనే దహించివేస్తున్నది. కాని, నేను దుర్యోధనాధులపక్షం నిలబడినా శక్తిసామర్థ్యాలు, నేర్పు ప్రదర్శించి పోరాడుతున్నా, పాండవులను జయించడం కష్టసాధ్యంగానే ఉంది. యుద్ధిష్టరుడి సైన్యంలో అగ్రభాగంలో ఎవరున్నా, విచక్షణారహితంగా ఖండించి పారవేస్తూనే ఉన్నాను. అయినా విజయం అందుబాటులో ఉన్నట్లు కన్పించడంలేదు” అనుకున్నాడు భీష్ముడు.

సూర్యుడు తనతీవ్ర కిరణాలతో సకలశక్తిని ఆవిరిచేసి పారేసినట్లు, తను, శత్రుసైన్యాన్ని హరించి పారేస్తున్నాడు. ఆ మహాయుద్ధంలో సైనికులు భీష్ముడ్ని తేరపారచూడలేకపోతు

న్నారు. చూచినంతమాత్రంచేత అచేతనులై, నిర్బలులై పరుగిడి పారిపోతున్నారు.

ఈ విధంగా తొమ్మిదిరోజుల యుద్ధంగడిచిపోయింది.
రాత్రి...

పాండవులూ, సైన్యాధిపతులూ, శ్రీకృష్ణపరమాత్మ, అందరూ ఒకచోట చేరి యుద్ధం విషయాలు చర్చ చేస్తున్నారు.

వాల్మీక నిర్ణయానికి వచ్చారు.

“భీష్ముడు బ్రతికియున్నంతకాలం మనకు విజయం చేకూరడమనేది అసంభవం. అందువల్ల ఎలాగై నానరే భీష్ముడ్ని సంహరించక తప్పదు. ఇది అర్జునుడే చేయాలి ఎప్పుడో అర్జునుడు ఆ విధంగా ప్రతిజ్ఞ కూడా చేసియున్నాడు. అయినప్పటికీ భీష్ముడ్ని చంపడం ఎలా?” యుధిష్టరుడు అడిగాడు.

ఎవరూ ఏ విధమైన సలహా చెప్పలేదు.

“భీష్ముడు అజేయుడు, మరణం అతన్ని అతని అనుజ్ఞ లేకుండా తాకలేదు. అందువల్ల అతన్ని చంపడానికి ఎవరు తగినవారు?” అని పాండవులు తర్జనభర్జనపడ్డారు.

“ఆరహస్యం నాదగ్గరుంది. మనం యుద్ధానికి సన్నద్ధుల మౌతున్న సమయంలో పితామహుడు నాకొక వాగ్దానం చేశాడు, ఆయన మన పక్షంలో నిలబడి పోరాటం చేయక పోయినప్పటికీ, మనకు సలహా యివ్వడానికి ఎప్పుడూ సర్వ సన్నద్ధంగా ఉంటానని చెప్పాడు. అందువల్ల అతని మరణ ఆరహస్యమేదో అతన్నే అడిగి తెలుసుకుందాము. అతను

మనకు తప్పక యిందులో సాయపడతాడు" అన్నాడు ధర్మరాజు.

ఈసలహా అందరకూ సచ్చినట్లే తోచింది. ఖడ్గ కవచాదులన్నీ తీసి అవతలపెట్టి, నిరాయుధులై అందరూ భీష్ముని శిబిరానికి వెళ్ళారు.

పాండవులు, కృష్ణుడు, ఆ సమయంలో అలారావడం, భీష్ముడ్ని ఎంతగానో ఆనందపరిచింది. ఆయన హృదయ పూర్వకంగా, ఆప్యాయంగా వాళ్ళని ఆహ్వానించి, మంచీ చెడ్డా అడిగి తెలుసుకున్నాడు.

‘నాయనలారా! ఏమిటి? ఇంత రాత్రివేళ ఎందుకిలా వచ్చారు! నేనేమైనా మీకు సాయపడవలసిన అవసరముందా! ధర్మబద్ధమైన సాయం చేయడానికి నే నెప్పుడూ సిద్ధమే. చెప్పండి” అన్నాడు భీష్ముడు.

పాండవులు శ్రీకృష్ణపరమాత్ముతో సహా ఆయనకు ఎదురుగా వరుసగా నిలబడ్డారు. ధైర్యంచేసి ఏవ్వరూ భీష్మునికి వారు వచ్చినవని చెప్పడానికి సిగ్గుపడ్డారు, భయపడ్డారు.

అప్పుడు ధర్మరాజే అన్నాడు.

“పితామహా! క్షమించాలి. తన్నుమాలిన ధర్మం మొదలు చెడ్డ బేరం. మా ఆత్మరక్షణ కొరకు మేము ప్రయత్నించడంలో తప్పులేదు కదా! పితామహా!... నీవు రణరంగంలో ఉన్నంతసేపూ పాండవులు విజయం పొందడం అనే కలలోని వార్త. కనుక నీ మరణరహస్యం మాకు చెప్పి, మాచేత చంపబడి, లెక్కకు మిక్కులుగా వధించబడుతున్న మా

సైన్యాన్ని కాపాడు. మాకు విజయం చేకూర్చు" అన్నాడు ధర్మరాజు.

భీష్ముని ముఖ ఒక్కసారిగా గంభీరంగా మారిపోయింది. ధర్మరాజుకు తానుచేసిన వాగ్దానం గుర్తుకొచ్చింది ఆ వాగ్దానం యిప్పుడు పయోగించుకోడానికి పాండవులు వచ్చారని గ్రహించడానికి భీష్మునికి ఎంతో సేపు పట్టలేదు.

తెల్లని మీసాల మధ్యనుండి నిష్కాపట్యంతో గూడుకొన్న, స్మిలమైన చిరునవ్వు వెలువడింది భీష్ముడికి.

“ధర్మజ! నిజమే నాయనా! నిజంగా మీరు నన్ను వధించవలసిందే. మీరు ఈ యుద్ధంలో విజయం సాధించాలంటే నన్ను తప్పక వధించవలసిందే. నేను జీవించియున్నంత కాలం ఈ యుద్ధంలో మీకు విజయమన్నది గగనకుసుమమే. అందువల్ల మీరు చేయగలిగిందేమీలేదు... సాధ్యమైనంత తొందరలో నన్ను కడతేర్చడంతప్ప” అన్నాడు భీష్ముడు.

“అదే పితామహా! అదే... అ విషయాన్నే చెప్పమని ప్రాధేయపడుతున్నాము. ఆ రహస్యమేమటో చెప్ప” అన్నాడు ధర్మరాజు.

భీష్ముడు మరోసారి చిన్నగా నవ్వుకుని, ధర్మరాజు భుజంమీద చేయివేసి నడుతూ—

“ఈవృద్ధ పితామహుణ్ణి చంపడానికి అంతగా తొందరెందుకు పడతావు ధర్మరాజా!... నిదానించు” — అని ఆలోచనగా ఒక్కసారి కళ్ళుమూసుకుని, “నేను యుద్ధం చేయని వ్యక్తులుకొందరున్నారు. నిరాయుధుడై సవాడితోనూ అనాగరికునితోనూ, స్త్రీలతోనూ నేను యుద్ధం చేయను. వీరిచేత పరీవృతుడై సవాడు, ఎవరై నా నన్ను సులభంగా

సంహరించవచ్చు. అయితే మరో హెచ్చరికగూడా చేస్తున్నాను. ధర్మరాజా! నేను ఇటు అర్జునుని బాణంచేతగానీ, లేదా శ్రీకృష్ణుని చక్రాయుధంచేతగానీ మాత్రమే మరణిస్తాను. అంతేగాని అన్యులచేతిలో నేను మరణించను” అన్నాడు భీష్ముడు.

ఆ మాటకు అర్జునుని ముఖం వ్యధతో, బాధతో మలినమైపోయింది. మనసు మూలిగింది.

“నేనా! నేనా! నా పిత మహుడ్ని నేను వధించాలా? నేను చేయలేను. ఈ దారుణం నేను చేయలేను. పితా మహుడ్ని నా చేతుల్లో నేను వధించలేను. నాచేతకాదు. నాచేతకాదు” దుఃఖించాడు అర్జునుడు.

మళ్ళీ అర్జునుడే అన్నాడు కళ్ళనీళ్ళుతుడుచుకుంటూ.

“నా బాల్యంలో పితామహుడు నన్ను తన ఒడిలో కూర్చోబెట్టుకుని ఆడించాడు. ఆ ఆడించేటప్పుడు నే నన్నాను “నాన్నా! నాన్నా!” అని. కాని పితామహుడు అన్నాడు. “నేను నాన్ననుకాదురా! నీ నాన్నకు నాన్నను” అని. భగవాన్! ఇదెక్కడి ఘోరం. అటువంటి మహనీయుడ్ని తాతను, నన్ను పెంచిన తాతను, సన్నెత్తుకుని ఆడించిన తాతను, ఇప్పుడు ఈ నా చేతుల్లోనే వధించాలా!

“ఈ సర్వ సైన్యమంతా నశించిపోతే పోనీగాక, యుద్ధంలో విజయం రాకపోతే పోయింది, నేను మరణించినా నా కీర్తిమేగానీ నేనుమాత్రం పితామహుడ్ని వధించలేను” అని అర్జునుడు ప్రేమతో పెనగొనిన దుఃఖంతో కుమిలి

పోయాడు. కృంగిపోయాడు. వివశుడై నాడు. పసిపిల్లవాడిలా
వెక్కి వెక్కి ఏడ్చాను.

అప్పుడు శ్రీకృష్ణమాతృ అర్జునుణ్ణి దగ్గరకు తీసు
పోయాడు. సుతారంగా వీపుమీద తడుతూ,

“బావా! క్షత్రియధర్మాన్ని విస్మరించకూడదు. నీవు
క్షత్రియుడవు. యోధులు యెప్పుడూ ఈ విధంగా వివశులు
కాకూడదు. మీరు చేస్తున్న యుద్ధం ధర్మయుద్ధం. భీష్ముడు
శ్రావశ్శత్రువులలో వున్నాడు. భీష్మునిపై మీకు సగలేకపోవచ్చు
కానీ, అతని ఎదిరిపక్షంలో ఉన్నవాడు గనుక మీరు అత
నితో యుద్ధం చేయకతప్పదు. నిన్ను నమ్ముకున్న అనేకమంది
దీనసమూహాంకోసం ఇక్కడ నీవు స్వార్థాన్ని త్యాగంచేయక
తప్పదు. భీష్మ మరణం అర్జునుని చేతిలో అనే సగ్నసత్యం
మీనాహా నిర్ణయించబడింది. దైవలిఖితం అది. దాన్ని కాదనే
అధికారం నీకూలేదు, నాకూలేదు. అది జరిగితీరవలసిందే.
అప్పుడే పితామహుడుకూడా భగవత్ సాన్నిధ్యం చేర
గలడు” అన్నాడు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ.

అర్జునుణ్ణి కృష్ణపరమాత్మ ఓచార్చాడు. అర్జునుడు
అప్పుడే నమస్కరించి అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయాడు. అత
నితో వాడు తక్కిన వాడుకూడా భీష్మునిదగ్గర శలవుడిసుకుని
వెళ్ళిపోయాడు.

మూర్ఖోదయానికీముందే పదవరోజు యుద్ధం ప్రారంభ
మైంది. వాండరి పై న్యాయధ్యంలో వీరశిఖండి నిలబడి
వున్నాడు. ఇరువైపుల భీముడు, అర్జునుడు ఇతర సైనికులు

నిలబడియున్నారు. అనేకరిధంగా కారవ పై నాట్యగ్రభాగంలో భీష్మ ద్రోణాది ప్రముఖులు నిలబడియున్నారు.

పాండవపై న్యంసమరో త్సహంతో ముందుకురికింది. వారిలో విజయావశాతాలు పొడనూపుతున్నాయి. కారవ సేనను ఊతకోత కోసేస్తున్నారు. కాని భీష్ముడు ఈ దృశ్యాన్ని సహించలేకపోయాడు. అతని పై నికులను రక్షించడంకూడా అతని ధర్మాలలో ఒకటి. భీష్ముడు మోటనే విజృంభించాడు. ఇక ఎడతెరిపిలేని బాణవర్షం కురిపించాడు పాండవపై న్యం మీదకు. అన్నిదిక్కులనుండి వచ్చిపడుతున్న శరవర్షానికి పాండవపై న్యంలోని అనేకమందిచచ్చిపోతున్నారు. ఏనుగులు గుర్రాలు హతాహతమైపోతున్నాయి. పాండవులు కూడా భయపడిపోయారు. భీష్ముడు కాలరుద్రుడుకాదుగదా అనుకున్నారు. భీష్మార్జునులు ఎక్కడపడితే అక్కడ భీష్ముడ్ని ఎదుర్కొన్నారు. అయినా భీష్ముడి శిఖండి పై న్యాన్ని చెల్లాచెదురుచేశాడు. అతని ధనుస్సును తునాతునకలు చేశాడు. అప్పుడు శిఖండి అగ్రహోద్రుడయినాడు. మహోద్రేకంతో విజృంభించాడు. మూడేమూడు బాణాలు భీష్ముడిహృదయంలోకి కొట్టాడు. భీష్ముడు “ఎవరబ్బా! ఇంతదెబ్బకొట్టారు” అని బాణంసంధించి చూచేసరికి శిఖండి కనిపించాడు. అప్పుడు భీష్ముడు నవ్వి “ఓహో! నీవా! శిఖండీ!” అనిమాత్రం అన్నాడు.

ఆ మాటలకే శిఖండి మరింత చెచ్చిపోయాడు. ఉద్రేకంతో పూగిపోయాడు. మహోద్రగంతో తుకతుకలాడిపోయాడు.

“భీష్మ! నిన్ను సర్వనాశనం చేస్తాను. ఆఖరిక్షణాలు
తలుపుకో!” అని అంటూనే, అతని గుండెల్లోకి ఐదు బాణాలు
వేశాడు.

అప్పుడు మృత్యు దేవతలా అర్జునుడు కూడా అక్కడికి
ప్రవేశించాడు. శిఖండి మరో ఐదు బాణాలు భీష్ముని హృద
యంలోకి చొప్పించాడు.

భీష్ముడు ఏమీ మాట్లాడలేదు. నవ్వి ఊరుకున్నాడు.
ఇంతలో భయంకరమైన ఆ యుద్ధవాతావరణం శిఖండిదృష్టిని
మరోవేపుకు మళ్ళించింది. అర్జునుడు కారవసేనను చల్లా
చెనురుచేయడం మొదలుపెట్టాడు.

అప్పుడు భీష్ముడు ఒక మారణాస్త్రాన్ని అర్జునుడి మీద
ప్రయోగించడానికి సిద్ధంగావున్నాడు. అప్పుడు శిఖండి భీష్మ
ర్జునుల మధ్యన నిలబడింది. భీష్ముడు ప్రయోగించదలచుకున్న
మారణాస్త్రాన్ని మళ్ళీ వెంటనే విరమించుకున్నాడు. అప్పుడు
భీష్ముడు పర్వతాలను సహితం పిండి పిండి చేయగల ఒక
అస్త్రాన్ని అర్జునుడి రథం మీద ప్రయోగించాడు. కాని అది
గ్రహించిన అర్జునుడు, ఐదు బాణాలతో వస్తున్న ఆ మహా
స్త్రాన్ని నిరోధించి, ముక్కముక్కలుగా చేశాడు.

మాటమాటకు శిఖండి భీష్ముడ్ని ఎదుర్కొంటున్నాడు.
కాని అతడు శిఖండి మీద ఎదురు బాణాలు వేయడంలేదు.
ఆ కాసేపు యుద్ధం చేయడం మానుకుంటున్నాడు. కనీసం ఆ
శిఖండి వేపుకూడా చూడడంలేదు. కాని అర్జునుడు తన గాండీ
వంతో వందలకొద్దీ బాణాలను భీష్ముని శరీరంలోకి పంపించాడు

ఎప్పుడైతే దెబ్బతిన్నావో, అర్జునుడు అతని ధనుస్సును ఖండించాడు. భీష్ముడు బాణదెబ్బలనుండి తప్పించుకోలేకపోయాడు. అతడు అన్నిదెబ్బలు తిన్నా, అతను బెంబేలుపడలేదు. దిగులుపడలేదు. వ్యధపడలేదు. ఎప్పటిలాగానే కాంతి వంతమైన చిరునవ్వు నవ్వి యిలా అన్నాడు.

“ఈ వచ్చే బాణాలన్నీ శిఖండివి మాత్రం గాదు” అని. అప్పుడు కరవాలం, డాలు ధరించి రథంనుండి క్రిందకు దూకాడు అర్జునుడితో కలబడ్డానికి. ఈ సమయంలోకూడా అర్జునుడు అతని డాలును అంబుతో వెయ్యిముక్కలుచేశాడు. అతని రథాన్ని ధ్వసంచేశాడు.

భీష్ముని జీవితంలో యిదే ప్రథమం కాబోలు కొద్దిగా ఒణికాడు. అతనిలో కలిగిన కంపాన్ని గమనించిన పాండవ సేన సముద్ర మధ్యంలో లేచిన సుడిగాలిలా అతన్ని చుట్టు ముట్టాయి.

కొంతసేపటికి అక్కడి వాతావరణంలో మార్పు కలిగింది. ఏమిటని చూస్తే విరిగిపోయిన ధ్వజంలాగా భీష్ముడు నేలకొరిగి కన్పించాడు.

అతని శరీరం భూమిమీద ఆనలేదు. భూమి అంతా బాణాలతో నిండిపోయింది. ఆ బాణాల పడకపై అతను పడుకుని వున్నాడు. ఏదో దైవశక్తి ఆ మహానుభావుడి శరీరం భూమి కంటికియకుండా బాణాల పడకను ఏర్పరచింది.

తొట్టుపడకుండా అతన్ని అతను నిలదొక్కున్నాడు. భీష్ముడు కొంచెం సేపటివరకూ, చల్లని తుపానాలు అతనిమీద

వర్షించబడ్డాయి. ప్రాణత్యాగం చేయడానికి అది సరియైన
సమయం కావని భీష్ముడు గుర్తు చేసుకున్నాడు.

గంగాదేవినుండి వార్తలు తెచ్చినట్లుగా హంసలు
గుంపులు గుంపులుగా వచ్చి స్వర్గసంబంధమైన జ్ఞాపకాలను
గుర్తు చేస్తున్నాయి. శారీరకమైన బాధలను లెక్కచేయక
భీష్ముడు బాణాల పడకపైనే ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలం
వరకూ ఉండదల్చుకున్నాడు. మృత్యువు అతని అధీనంలో
వున్నదిగనుక, ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలంలో గనుక అయితే
భగవత్సామ్రాజ్యానికి దారి సుగమంగావుంటుందనీ, ద్వారా
లన్నీ తెరచివుంటాయనీ, అప్పుడే మరణించడం మంచిదని
అనుకున్నాడు.

అటు పాండవులు, ఇటు కౌరవులు అందరూ ఆయన
చుట్టూ చేరాడు. చిరునవ్వుతో అందర్నీ ఆహ్వానించాడు
దగ్గరకు. “ఒక దిండు తెచ్చిపెట్టండి” అన్నాడు ఆయన.

అనేక కాలాలైన మెత్తటిదిండ్లను అప్పటికప్పుడు తెప్పించారు,
కాని భీష్ముడు వాటన్నిటినీ అవతలకు నెట్టాడు. అర్జు
నుడివేపుతీరిగి “దిండు” అన్నాడు.

అప్పుడు అర్జునుడు గాండీవం తీసుకుని, భీష్ముడి తలకు
సమీపంలో మూడు బాణాలను భూమిలోకి వదిలాడు. అవి
తలగడగా అతనికి అమిరాయి. “యుద్ధరంగంలోవీరోచితమైన
నిద్ర యిప్పుడు” అన్నాడు భీష్ముడు.

“ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలం ప్రవేశించగానే ఒక
స్నేహితుడు వెళ్ళిపోతున్నాడు, మీ అందరినుండి శాశ్వతంగా

వెళ్ళిపోతున్నాడు. భగవంతుడు మీకు సుఖ శాంతులు ప్రసాదించుగాక. నేను నా జీవితమంతా పవిత్రంగానే గడిపాను" అన్నాడు భీష్ముడు.

అందరూ వెళ్ళిపోయారు.

ఆ రాత్రికి భీష్ముడు ఆ బాణాల పడకపై ఒంటరిగానే ఉన్నాడు.

—: 0 :—

విశ్వామిత్రుడు - శబల

విశ్వామిత్రుడి పేరు విననివారుండరు. కోపానికిమారు పేరు విశ్వామిత్రుడు. “ఇదెక్కడి కోపంరా! విశ్వామిత్ర కోపం” అనికూడా అంటూ వుంటారు.

ఆనాటి క్షత్రియరాజులలో కెల్లావిశ్వామిత్రుడు ఐరావతంలాంటివాడు. అతని ధాటికి తిరిగులేదు. అనలతని విగ్రహమే గంభీరమైనటువంటిది. మంచి పొడగరి. ఆ పొడుగుకు తగ్గ అహంకారం. అనలతను దైవాంశ సంభూతుడు. చుట్టూ ప్రక్కల రాజులందరికీకూడా చక్రవర్తి విశ్వామిత్రుడంటే ప్రక్కలో బల్లెం. ఈ పరిస్థితి అతని రాజ్యాంగానికి సుస్థిరత, అతని ప్రజలకు సుఖశాంతులు కలిగించాయి.

కాని అశనికిమాత్రం శాంతిలేదు. అతనిరాజ్య
 లోని అశుభత, సమృద్ధి, శ్రేయస్సు ఇవన్నీ గూడ అతని
 మాత్రం శక్తివలననే కలగజేయబడినాయి. ఒక్కమాటలో
 అంటే అతనియొద్దే యుద్ధవాతావరణం కల్పించినంత అస-
 యుతేదీ కల్పించరు. కాని యిన్నాళ్ళూ యుద్ధం లేక
 అలా ఇబ్బానా అనుకుంటాడు ఒక్కోసారి విశ్వామిత్రుడి

యొద్దం అంటే అందులో రెండు ముఖ్యమైన భా-
 గాలున్నాయి. ఒకటి యుద్ధం చేయడానికి కావలసినంతసైన్య
 ముగియక త్రువు. ఈ రెండూ లేకపోతే యుద్ధమేలేదు. కా-
 లంటే త్రువు నులభంగానే చిక్కుతాడు గానీ, సైన్యా-
 దునికొరతడమే గొప్ప శ్రమతో కూడుకున్న వ్యాపా-
 రం. విశ్వామిత్రుడి సైన్యం అపారం. వాళ్ళుగూడా ఎ-
 రెండు ముఖ్యమొరైందా అనే ఎదురుచూస్తుంటారు. కా-
 ర్తే త్రువు చక్కడమే కష్టమైంది. ఎందువలనంటే విశ్వా-
 మిత్రుడికి కోరి విరోధం తెచ్చుకునేవాడెవడూ లేడు. అం-
 దల్ల అందరూ అతనికి మిత్రులే. అందువల్ల యుద్ధం చేయ-
 లంటే గొర్రెత్రువును సృష్టించుకోవాల్సిన అవసరం ఇప్పు-
 డిశ్వామిత్రుడిది గానీ.

అందుకే ఇప్పుడు సైన్యాన్నంతా గుర్రాలమీద
 ఎక్కినట్లుగా వయలదే ఆజ్ఞనిచ్చాడు. కల్పలంగూడా
 అందుకే త్రువును వెదుక్కుంటూ. అరణ్యాలలోతిరిగి
 వచ్చినప్పుడు పట్టణాలు, నగరాలు, రాజ్యాలు, ఒకటే
 ముందుగా వచ్చినవాడు వాటిపైనున్న భూప్రపంచమంతా

తిరిగారు శత్రువుకోస్తం. ఎక్కడ? ఎవ్వరూ విశ్వామిత్రుడిని ఎదుర్కోడానికి ముందుకు రాలేదు.

కోరికోరి విశ్వామిత్రుడితో ఎవరు విరోధం తెచ్చుకుంటారు ?

చిట్టచివరకు తిరిగి తిరిగి, శత్రువు దొంగక్క, విసిగివేసారి వశిష్టాశ్రమానికి వచ్చాడు. వశిష్ఠుని ఆశ్రమం ఎంతో అందముగా ప్రశాంతముగా ఉంది... అడవికి మధ్యలో, మంచి మంచి చెట్లు చుట్టూ నిలబడివుండగా... భారత దేశనలుమూలలనుండి అనేకమంది ఋషులు వశిష్టాశ్రమంలో వుంటున్నారు.

వశిష్ఠునివద్ద శబల అనే ఒక ఆవు కూడా వుంది. ఇది కామధేనువు, కావలసిందల్లా ప్రసాదిస్తుంది. తెల్లగా, ముత్యపుకాంతితో ఆ కామధేనువు మెరిసిపోతూవుంటుంది. వశిష్ఠుని శిష్యులు ఆ గోమాతను పూజించి, పాటలుపాడుతూ వుంటారు.

వశిష్ఠుడు, అతని శిష్యులందరూ విశ్వామిత్రుడిని, అతని సైన్యాన్ని భక్తి గౌరవాలతో, ఆహ్వానించారు.

“మహారాజా! మా ఆశ్రమంఎంతో పావనమైంది మీ రాకతో” అని వశిష్ఠుడు విశ్వామిత్రునికి దర్భాసనం చూపించాడు.

విశ్వామిత్రుడు దర్భాసనంమీద కూర్చున్నాడు.

అతనికి చల్లని శీతల పానీయాలచేత సాద ప్రత్యాశనం

చేయించాడు. కందమూల దుంపలు, అడవిలో దొరికే ఫలాలు విశ్వామిత్రుడికి సమర్పించాడు వశిష్ఠుడు.

“మహారాజా! మీ యొక్క లోకోగ్యం బాగున్నది గదా! మీ ఈసంపదలు భగవంతుని దయవల్ల వృద్ధినందాయి గదా!” చక్రవర్తి యొక్క మంచిచెడ్డలను అడిగి తెలుసు కున్నాడు వశిష్ఠుడు.

విశ్వామిత్రుడు కూడా వశిష్ఠుడి ఆశ్రమంలో ఎటువంటి ఇబ్బందులు లేకుండా యజ్ఞ యాగాదులు జరుగుతున్నందుకు సంతోషం వ్యక్తంచేశాడు. వాడు పెంచుతున్న తోట, అక్కడి పంసరాలు చూచి విశ్వామిత్రుడు ఎంతో ఆనందం వ్యక్తంచేశాడు.

“మహారాజా! ఈ ఋతువంతా మీరూ, మీ సైన్యం మాతో గడపండి. మేము మీకు చక్కటి విందు చేసి సత్కరించాలని ఉంది. నూ కోర్కె కాదనకండి” అని వశిష్ఠుడు మహారాజు విశ్వామిత్రుడిని కోరాడు.

చక్రవర్తి కూడా ఈ అరణ్యమధ్యంలో, చెట్లనీడలలో, ముందుగా కొంతకాలం గడపడం బాగానే వుంటుందనుకున్నాడు. కాని ఒక ఋతువంతా ఇక్కడ, ఈ కందమూలాలు కుంటూ ఉండాల్సివస్తుంది అని అనుహించలేదు. అందుకే వశిష్ఠుడితో చెప్పాడు.

“మహర్షి! మీ ముఖం చూచినంతనే మీకు మీ విందు భోజనం చేసినంత తృప్తిపడ్డాము. తర్వాత మీ మాటలు మీకు ఎంతో ప్రశాంతిని చేకూర్చాయి. ఎడారిలో వాస చేసినా గా. ఇక్కడ ఈ తాటిచెట్ల నీడల్లో ఎంతో హాయిగా

వుంది. అయినా మాకు యితర వనులు చాలా ఉన్నాయి. అందునంచి మేము వెళ్ళిపోవాలి" — అన్నాడు విశ్వామిత్రుడు.

కాని వశిష్ఠుడు పట్టుబట్టాడు, విశ్వామిత్రుడు సరేఅనక తప్పలేదు.

“ఓయ్ బాబో! నేను ఈకందమూల దుంపలు, ఆకులు, అలం తిని ఎలా ఉండగలను? నేనుగానీ, నా సైన్యంగానీ ఇలాంటి తిండితినడానికి అలవాటుపట్టేదే! ఎల్లాగబ్బా!.... ఎలాగై నా సరే అతని మనసు కష్టపెట్టకూడదు కనుక! విందు చాలా బాగుందని నటించకతప్పను” అనుకున్నాడు విశ్వామిత్రుడు.

“శబలా!” పిల్చాడు వశిష్ఠుడు.

శబల కొమ్ములూపుతూ అతడ్ని చూసింది.

శబల తెల్లగా వెండి మబ్బులా మెరిసిపోతుంది. దాని గంగడోలు చువ్వుతుంటే యెంత మెత్తగా మృదువుగా వుంటుందో!... మూపునం చూడముచ్చటగా ఉంటుంది. సూదుల్లాటి కొమ్ములు... అబ్బ! శబల ఎంత బాగుంటుందో!

“శబల! నా బంగారుకొండకదూ! నా తల్లివి. స్నేహి హితుడివి, రక్షకుడవు, ఎవరుకాదు నీవు చెప్పు. నా స్వస్వమూ నీవేకదాతల్లీ! మన యిద్దరి అనుబంధం ఈనాటిదా! ఎన్నేళ్ళనాటిదో!....

“చూడమ్మా! చక్రవర్తి మన ఆశ్రమంలో విడిది చేశారు. ఆయనకు మనం ఎంతో ఋణపడియున్నాము.

వాళ్ళు అంటే రాజులు శత్రువులను చంపి, దేశాన్ని, ధరాతలాన్ని శాంతితో నింపేస్తారు.

“ఇప్పుడు చూడు విశ్వామిత్ర మహారాజు మాంచి ఆకలిగా ఉన్నాడు. అతని ఆకలిని తగ్గించి, అతని ఆత్మకు, శరీరానికి శుఖము, శాంతి మనం కలిగించవోతే, మన ఆశ్రమాన్ని గూర్చి ఇతర ప్రదేశాలలో చెడుగా చెప్పుకుంటారు.

“నా దేవతపుత్రా! మరీ రాజుకు, అతని పరివారానికి కావలసిన సకలపదార్థాలనూ సృష్టించి పెట్టవూ. వాళ్ళందరూ ఆకలితో సతమతమైపోతున్నారు. వాళ్ళెంత ఆకలిగా ఉన్నారంటే ఒక్కసంవత్సరానికి నరికడే భోజనం యిప్పుడే తినేసేటట్లున్నారు...” అని వశిష్ఠుడు కామధేనువు శబలను బుజ్జగించి అడిగాడు.

వశిష్ఠుని మాటలకు ఎంతో పొంగిపోయింది శబల. ఆనందపడింది. సంతోషపడింది. వెంటనే నిలబడి గంగడోలు దువ్వుతున్న వశిష్ఠుని ముఖానికేసి తన ముఖాన్ని ఆప్యాయంగా రుద్దింది. ప్రేమగా అతని చెంపలు నిమిరింది తన ముక్కుభాగంతో.

వశిష్ఠునికి తెలుసు ఆచర్యంలోని ఆంతర్యం. తన అభ్యర్థన శబల అంగీకరించింది. కావలసినంత పరిమాణంలో సృష్టిస్తుందని, తన ఈ చేష్టలవల్ల తెలియచేసింది.

కన్నుమూసి కన్ను తెరచేలోపల తేనె, చెరకురసాలు, పలువిధ పిండినంటలు, పర్వతాన్ని బోలిన అన్నపురానులు, తీపి పానీయాలు, మధుర పుష్పాలనుండి తీసిన పానీయాలు, కూరలు, పచ్చళ్ళు, పరమాన్నాలూ, ఒకటేమిటి సకలవిధా

లై న ఆహారపదార్థాలు అక్కడ కుప్పలు కుప్పలుగా తయారై నాయి.

వశిష్ఠుడు శబలను ముద్దాడాడు.

విశ్వామిత్రుడు అతని పరివారము కడుపులనిండా భోజనం చేశారు.

కందమూల దుంపలు, ఆకులూ, వ్రేళ్ళు తినవలసివస్తుందేమోనని బెంగపడిన విశ్వామిత్రాదులు, ఆ పదార్థాలు వాటి వాసనలు, రుచులు చూచి వెర్రీ ఆనందంతో సంతృప్తిగా భోజనంచేశారు.

కాని విశ్వామిత్రుణ్ణి ఒక ప్రశ్న వేధించడం మొదలు పెట్టింది.

“వశిష్ఠుడు కేవలం ఋషి. అడవుల్లో నివశిస్తూ కందమూల ఫలాలు తిని జీవిస్తున్నాడు. నిర్ధనుడు యింత కొద్ది కాలంలో ఇంతమంది జనానికి ఇంతపెద్దవిందు యెలా చేయగలిగాడు. ఎక్కడా వంటలుచేసిన జాడ కన్పించలేదు. వంట మనుషులులేరు. శిష్యుడు మామూలుగా ఎవరిపనుల్లో వారున్నారు. ఎవరూ ప్రక్కనున్న పట్టణానికిగానీ, నగరానికిగానీ వెళ్ళినట్లు కనపడదు.

“మహారాజునై న నాకే యింతటి పెద్ద విందు చేయాలంటే ఎన్నో రోజులు ముందునుండి ప్రారంభంచేస్తే గానికాదు. అందుకు డబ్బుకూడా అధిక మొత్తంలోనే వ్యయమవుతుంది. ఈసాధరణ సన్యాసి ఎలా చేయగలిగాడు?” — అనుకుని యిదంతా శబల మహాత్యం అని తెలుసుకున్న విశ్వామిత్రుడు “ఎలాగైనా శబలను తన సొంతం చేసుకోవాలి” అనుకున్నాడు విశ్వామిత్రుడు.

నురాలోచన అతన్ని సంపూర్తిగా ఆవహించింది. వశి
స్థునితో కలసి మృష్టాన్నభోజనంచేయడానికి నిరాకరించాడు.
కాని వశిస్థుడు గట్టిపట్టుబట్టాడు.

“మహర్షీ! వినండి, మీ శబల మీదికాదు. దేశంలో
ప్రతి వస్తువూ మహారాజుకే చెందుతుంది. ఇదిన్యాయశాస్త్రం.
నముద్రలో ఉండే వజ్రాలుకూడా మహారాజువే. అందువల్ల
నీ దగ్గరున్న కామధేనువు శబల కూడా మహారాజుకే చెందు
తుంది. నేను న్యాయశాస్త్ర ప్రకారంబలవంతంగా ఆ కామ
ధేనువును యిమ్మనడంలేదు, కాని మన స్నేహాన్ని పురస్క
రించుకుని ఒకవెయ్యి ఆవులను నేను యిస్తాను. నాకు శబలను
యివ్వండి” అన్నాడు విశ్వామిత్రుడు.

“తాభంలేదు మహారాజా! మీరు పదిలక్షల ఆవుల
సిచ్చినా ఈ శబలను యివ్వను” అన్నాడు వశిస్థుడు.

విశ్వామిత్రుడు కోపంతో ఊగిపోయాడు.

“చాలా వింతగావుందా మహర్షీ! సామాన్యమైనజీవి
తాన్ని జీవించడంలో ప్రపంచప్రఖాంతిగాంచిన ఒకమహర్షి
తనఆశ్రమవాటికలో ఒక కామధేనువునుకలిగి వుండడం ఎలా
సాధ్యపడుతుంది అయినా మీఋషీత్వానికి ఈకామధేనువు
అనవసరం. దాన్ని మీమాన్యాన్నుంచి తప్పిస్తాను. దానివల్ల
మీకు మంచిచేసినవాడే అవుతానుగానీ... వేరుగాదు,,
అన్నాడు విశ్వామిత్రుడు.

“ప్రస్తుతం ఆ అవసరమేమీలేదు. ఉద్రేకాలను అరి
కట్టుకోలేకపోతే, వ్యామోహాలను చంపుకోలేకపోతే జితేం
ద్రియుడిలా అవుతాడు. కాని మీరూహించే ఆ ప్రేరణ,
ఆకర్షణలకు యిక్కడ తావులేదు” అన్నాడు వశిస్థుడు.

యద్దరిమధ్యా వాగ్యుత్థం బాగా పెరిగింది.

అప్పుడు విశ్వామిత్రుడు మరొక ప్రతిపాదన సూచించాడు.

“పద్మాలుగు వేలవనుగులు అంబారులతో సహా ఇస్తాను ఎనిమిదివందల డంతాలతో చేసిన రథాలు, సతిపాదకీ నాల్గు వేగంగల జాతిగుర్రాలను, యంకా పదికోట్లు ఆవుదూడలను గూడా యిస్తాను. ఈ నా ప్రతిపాదన అంగీకరించమని నా సలహా. మహారాజులు డబ్బుతో కొనలేనిదానిని బలవంతాన గ్రహించడం ఆచారం” అన్నాడు విశ్వామిత్రుడు.

“అబ్బా! ఎంతటి దుర్దశ కలిగింది. భగవాన్” — అని వశిష్ఠుడు విచారంతో కృంగిపోయాడు. మహారాజు కోపం అతన్ని బాగా అశాంతిపరిచింది.

“మహారాజా! క్షమించండి. శబల నాజీవిత పరమా వధి. శబల లేనిదే నా జీవితమేలేదు భగవంతుడికి అర్పించే సకల సామగ్రి నాకు శబలతల్లే ప్రసాదిస్తుంది. యజ్ఞయాగాదులకు కావలసిన స్వచ్ఛమైన వెన్న, భూమిమీద చల్లడానికి ధాన్యంగూడా ఆ శబలమాత ప్రసాదించినవే. వీచే గాలికి కూడా తెలుసు శ్రీరాముడులాంటి మానవుడే ఇక్కడి సర్వప్రాణులకు మిత్రుడని. కనుక మహారాజా! ఈ శబలను అమ్మను” అన్నాడు వశిష్ఠుడు.

విశ్వామిత్రుడు కోపంతో మండిపోయాడు. వెంటనే వెనక్కు తిరిగి “శబలను బంధించండి. యిప్పుడు మనకు కావలసిన అన్ని కోర్కెలు శబల తీర్చాలి” — అన్నాడు విశ్వామిత్రుడు.

భటులందరూ వెంటనే ముందుకరికారు.

శబలను పట్టుకుని లాగడం మొదలు పెట్టారు.

శబల తెలుసుకుని కొమ్ములతో కుమ్మబోయింది. తోకతో వినరికొట్టడం ప్రారంభించింది.

“ఏమిటీ విపరీతం! నా యజమాని వశిష్టుడు, ఎందు కతను చేసంటే నిర్దయగా వున్నాడు. అతనికి కావలసినవన్నీ యిచ్చానే! అతను చెప్పింది నేనెప్పుడన్నా కాదన్నానా?... ఎందుకు నన్నిలా ఈ సుషులచేతి కప్పగించి తానువూరుకు న్నాడు” అనుకున్నది శబల.

శబల వాళ్ళచేతులలోనుండి తప్పించుకుని సైన్యంలో అటూయిటూ పరుగులుతీసింది. సైనికులు శబలకు దారిచేస్తే వారు. “తప్పురా! ఆశ్రమంలో ఆవును బంధించడం తప్పు. మహారాజు కేదో మతిపోయింది. మనందరికీ మృష్టాన్నభోజనం అందించిన ఆవును బంధించడమా!...తప్పు” అని ఊరు కున్నాడు.

శబల వశిష్టుని పాదాలదగ్గర వాలిపోయింది. అతని ముఖంలోకి జాలిగా, దిగాలుగా చూచింది.

“నన్ను విసర్జిస్తున్నారా!” అన్నట్లుగా వున్నాయి శబల చూపులు. కళ్ళవెంట, ముక్కువెంట నీళ్ళు కారుతు న్నాయి.

వశిష్టుడు ఆమె మెడను కాగలించుకున్నాడు. “నీ వె ప్పడూ నా డేమంకోరే నేస్తానివి. నా నోటినుండి వెలువడే ప్రతీమాటనూ అభినందించావేగానీ, ఆడేపించలేదు. నీవల్ల దోషం కొద్దిగా కూడలేదు. కాని ఈరోజు నిన్ను కాజేసు కుని పోవాలనుకుంటున్నాను. ఆయన సైన్యం చాలా పెద్దది.

అతన్ని ఎలా ఎదుర్కోవాలోనాకు తెలియడం లేదు. అందుకే నీకు వీడ్కోలు! ఈ పరివారంతో గూడుకున్న రాజు నెదిరించి నిన్నెలా కాపాడగలను” అన్నాడు పశిస్తుడు.

అప్పుడు శబల లేచి నిలబడింది.

“మహారీ! ఇంతకాలమూ నీ కోర్కెలన్నీ తీర్చాను గదా! నా శక్తి నీకు బాగా అర్థమైనట్లులేదు. ఈ సర్వ సైన్యాన్ని నశింపచేయగల శక్తికూడా నాకున్నది, భయం లేదు. పాలు పితికేసమయంలో ఇంతకు రెండింతల సైన్యాన్ని సృష్టించగలను” అంది శబల.

అనుకున్నట్లుగా మహాసేన అక్కడికక్కడ వచ్చి చేరింది. ఏ రాజ్యంలోకూడా ఇంత భయంకరమైనటువంటిది, వేగము కలిగినటువంటిదిలేదు.

వెంటనే యుద్ధం ప్రారంభమైంది. విశ్వామిత్రుని సైన్యం నశించిపోతుంది. శబల సైన్యంలో ఒకడు మరణిస్తే వాడిస్థానే మరొకడు పుట్టుకొస్తున్నాడు.

విశ్వామిత్రుని సైన్యం నశించిపోయింది.

శబల సైన్యంకూడా అదృశ్యమైపోయింది.

విశ్వామిత్రుని కినురుగురుకొడుకులున్నారు. వారంతా తండ్రికి ధైర్యం చెప్పారు. “నీవూరికే దిగులుపడకు తండ్రి! వశిస్తుణ్ని శిక్షించి శబలను మేము తీసుకువస్తాము” అని ఒక్కసారిగా వశిస్తునిమీదకు విరుచుకుపడ్డారు.

వశిస్తుడు వాళ్ళను ఒక్కసారి కళ్ళెర్రజేసి చూశాడు. అంతే అంతమందీ భగ్గున మండి మసైపోయారు. బూడిద గుట్టగా మారిపోయారు.

విశ్వామిత్రునికి ఏమీ తోచలేదు.

శబల ఒకసారి తలవూపి దిక్కులు పిక్కటిలేట్లుగా రంకె వేసింది. విశ్వామిత్రుడు స్థబ్ధుడైనాడు. ఇంతవరకూ తన కంటే బలవంతుడు లేడనుకుంటున్న మహారాజా, శబలయొక్క శార్య పరాక్రమాలు, వశిష్ఠుని దివ్యశక్తులూ చూచి తను వట్టి బలంలేనివాడినని మొట్టమొదటగా తెలుసుకున్నాడు. విశ్వామిత్రుడు.

అయినా విశ్వామిత్రుడు గట్టి పట్టుదలగలిగిన వ్యక్తి. మనోనిబ్బరం కలిగినవాడు. అతని మనసులో ఆలోచనా పరంపరలు మొదలయ్యాయి.

రాజధానికి తిరిగి వెళ్ళాడు విశ్వామిత్రుడు.

అందను కొడుకులు సశించిపోగా ఒక్కగానొక్కకొడుగు మిగిలాడు, అతనికి రాజ్యాధికారాలన్నీ అప్పగించాడు. తను అరణ్యం చేరుకున్నాడు.

తపస్సు ప్రారంభించాడు. వశిష్ఠుణ్ణి ఏవిధంగా దేవతలు అద్భుతశక్తులతో కరుణించాయో, అలాంటిశక్తుల సంపాదనకొరకు విశ్వామిత్రుడు కఠినమైన తపస్సునే ప్రారంభించాడు.

కొన్ని సంవత్సరాలు గడిచిపోయాయి.

అతని తపస్సుకు పరమేశ్వరుడు మెచ్చుకున్నాడు. పరమశివుడు ప్రత్యక్షమయ్యాడు.

“విశ్వామిత్రా! కఠినమయిన నీ తపస్సును కట్టిపెట్టు. నీ భక్తికి, అచంచలమైన ఏశ్వసానికి నేను మెచ్చుకున్నాను.

ఏంవరం కావాలో కోరుకో! అనుగ్రహిస్తాను” అన్నాడు శివుడు.

“పరమేశ్వరా! ప్రణామం. శంకరా! భక్తవశంకరా! నీ దివ్యతేజః ప్రభావంచేత నా జన్మము ధన్యమైంది. శివా! నాకు సకలశస్త్రాస్త్రాలూ ప్రసాదించు” అని వరం కోరుకున్నాడు విశ్వామిత్రుడు.

పరమశివుడు “అలాగే! అభీష్టసిద్ధిరస్తు” అని అక్కడ అదృశ్యమైపోయాడు.

“వశిష్ఠుణ్ణి యిప్పుడు సర్వనాశనంచేస్తాను. శబలకు మాత్రం హానిచేయరాదు. తుమిస్తాను. నేనుస్వాధీనం చేసుకుంటాను” అని వశిష్ఠాశ్రమానికి బయలుదేరాడు విశ్వామిత్రుడు.

వశిష్ఠాశ్రమం సమీపించేకొద్దీ విశ్వామిత్రునిలో అతని అస్త్రాలు యెలా పనిచేస్తామో చూడాలనే ఆతురత ఎక్కువ సాకాగింది.

ఒక బాణం వదిలాడు.

చెట్లు చేమలన్నీ భయంతో గజగజ ఒణికిపోయాయి. పక్షులు పరుగులు తీశాయి. లేళ్ళు భయంతో చెల్లాచెదురై పోయాయి. ఋషుల శిష్యులందరూ భయకంపితులై గుహల్లోకి పరుగులుతీశారు.

“ఎక్కడిదీశరం? ఇద ఏదో అనివార్యమైన యుద్ధానికి నాంది పలుకున్నది. మనబోటి మామూలువాళ్ళనుగూడా నాశనం చేస్తుందా?” అనుకున్నారు.

కాని వశిష్టుడు మాత్రం చెక్కుచెదరలేను.

ఆశ్రమం ముందు చిరునవ్వుతో నిలబడ్డాడు.

“వశిష్టా! నీకిప్పుడు మంచి పాఠం చెబుతాను. దైవ దత్తమైన రాజ్యాధికారాలను గౌరవించకపోతే ఏం జరుగుతుందో ఇప్పుడు చెప్తాను” అని ఘోషించాడు విశ్వామిత్రుడు.

ఇంతకుముందెప్పుడూ, ఎవ్వరూ, ఎవ్వరిమీదకూ ప్రయోగించని ఒక మారణాస్త్రాన్ని వశిష్టునిపైకి ప్రయోగించాడు విశ్వామిత్రుడు.

కాని, వశిష్టుడు ఏమాత్రం తొణకలేదు. బెణకలేను. తన దండం పై కెత్తి నిలబడ్డాడు. అప్పటికీ అతనిలో చిరునవ్వు మాయంకాలేదు. విశ్వామిత్రుడు ప్రయోగించేబాణాలన్నీ ఆ దండం మ్రింగివేయడం మొదలు పెట్టింది.

విశ్వామిత్రునికి ఏమీ అర్థంకాలేదు.

ఆఖరికి అతనిమీదకు బ్రహ్మాస్త్రం ప్రయోగించాడు. వాయువు స్థంభించింది. మిగతా ఋషులందరూ “జయహో! వశిష్టా! జయహో!” అని ఎలుగెత్తి అరిచారు.

అయితే బ్రహ్మాస్త్ర ప్రయోగంవల్ల వశిష్టునిలో మార్పేమీ రాలేదు. అయితే అతని చిరునవ్వు మాయమైంది. నోరు తెరిచాడు. వస్తున్న ఆ బ్రహ్మాస్త్రాన్ని అలాగే మ్రింగేశాడు. వెంటనే వశిష్టునిలో పెద్ద మార్పు వచ్చింది.

అతనికళ్ళు రెండు అగ్నిగోళాల్లాగా ఎర్రగా మారిపోయాయి. నోటినుండి అగ్నిమంటలు రావడం మొదలైంది.

అతని చేతిలోని దండం ఎర్రగా కాలిన ఇనుపకడ్డీలా వెలిగి పోతుంది.

భయంకరమైన ఆ దృశ్యం చూసి ఋషులందరూ వశిష్టుణ్ణి ప్రార్థించారు, లోక భీకరమైన ఆ ఆకారాన్ని ఉపసంహరించుకోమని.

వారి ప్రార్థనే వశిష్టుడు మన్నించాడు. అతను మళ్ళీ మూమూలు స్వరూపాన్ని ధరించాడు.

విశ్వామిత్రుడు వశిష్టుని అద్వితీయమయిన శక్తికి ఆశ్చర్యపోయాడు.

“ఇటువంటి శక్తిని నేనుగూడా సంపాదిస్తాను. అంత వరకూ నిద్రపోను” అని అక్కడనుంచి వెళ్ళిపోయాడు.

మళ్ళీ తపస్సు ప్రారంభించాడు.

ఈసారి బ్రహ్మదేవుడు ప్రత్యక్షమయ్యాడు.

“విశ్వామిత్రా! ని మహాగృహమైన తపస్సు అనన్య సామాన్యము. నీవు రాజులలోకెల్ల ఉత్తమమైనవాడవు. అందుకే నీవు రాజుర్నివి” అని అంతర్ధానమయ్యాడు.

కాని విశ్వామిత్రుడు తృప్తిచెందలేదు. వశిష్టుణ్ణి జయించాలంటే కేవలం రాజుర్నిగా తను సరిపెట్టుకోలేదు. తాను బ్రహ్మర్ని కావలసిందే.

మళ్ళీ తపస్సు ప్రారంభించాడు.

ఆ రోజుల్లోనే త్రిశంకుడనే ఒక మహారాజున్నాడు. అతడు ప్రజలను పరిపాలించడంలో, సత్యాన్ని, ధర్మాన్ని

అనుసరించడంలో అతనికతనేసాటి. అతను చాల అందమైన వాడు. కాని అతన్ని ఒక సంశయం ఎప్పుడూ వేధిస్తోంది. ఏమిటంటే తన అందమైన శరీరం ఏదో ఒకనాడు ముసలిదై అందవిహీనమై నశించి పోతుందేమోనని అతని భయం. ఆ భయంతోనే అతను కృంగి కృశించిపోతున్నాడు. దాన్ని ఎలా నివారించడమో అని త్రిశంకుడు ప్రతినిత్యం ఎన్నో గంటల తరబడి ఆలోచనలో మునిగిపోతున్నాడు.

“ఓహో! ఇంతటి అందమైన యీ శరీరం, ఈ అవయవాలు, ఈ చేతులు, ఈ కళ్ళు, ఈ కాళ్ళు, అయ్యో! ఇవన్నీ జూడిదగా మారిపోయేలా! ఈ శరీరాన్ని ఎప్పుడూ అందంగా ఉంచుకుందామని కదూ కసరత్తులు చేశాను. కండలు పెంచాను. మరి యిదంతా ఒకనాటికి మట్టిపాలు కావలసిందేనా?” అని విలపించడం ప్రారంభించాడు.

ఒకనాడు త్రిశంకుడు వశిష్టాశ్రమానికి వెళ్ళి తన బాధ, దిగులంత ఆయనకు చెప్పి తగుణోపాయం చెప్పమన్నాడు. “బ్రహ్మర్షీ! నేను మరణించినప్పుడు నా శరీరంతో సహా నేను పరలోకంచేరే మార్గం చెప్పండి” అని ప్రార్థించాడు.

“పిచ్చివాడా! నీవాంఛ జరుగదు. అసలు నీవలా వాంఛించడంగూడా మంచిదికాదు. ఇంతెందుకు? కొన్నాళ్లు పోతే నీ శరీరంమీద నీకే అసహ్యమేస్తుంది. అప్పుడు నీకై నీవే యీ శరీరాన్ని త్యజించాలనుకుంటావు. యవ్వనం శాశ్వతంకాదు రాజా! జరా మరణాలు తప్పవు” అన్నాడు ఆయన.

అతనిమాటలు త్రిశంకుడికి తృప్తికలిగించలేదు. అక్కడున్న ఇతర ఋషులనుకూడా అడిగాడు. వాళ్ళందరూ అతణ్ణి చూసి నవ్వారు. అంతేగాక “ఓ త్రిశంకు మహారాజా! నీవు చాలా అజ్ఞానంలో ఉన్నావు. అందమైనదని నీవనుకుంటున్న నీ శరీరం ఒక మట్టిముద్ద. ఆ మట్టిముద్దకోసం ఎందుకలా వ్యామోహపడిపోతావు” అన్నారు.

త్రిశంకుడు వారిమాటలకు మండిపోయాడు. తన శరీరాన్ని గూర్చి వారావిధంగా చులకనగా మాటాడటం అతను సహించలేకపోయాడు. దాంతో వాళ్ళను నానా దుర్భాషలాడాడు. వారు త్రిశంకుని గర్వమణచాలనుకుని “ఓరీ రాజా! నిజానిజాలు తెలియక శారీరకమైన వ్యామోహంలో పడి మమ్మల్నే దుర్భాషలాడితివా! ఏ శరీరాన్ని చూసుకుని నీవొక సమ్మోహన స్వరూపావన్ననుకుని భ్రమించిపోతున్నావో ఆ సుందర శరీరం నశించి, అందవిహీనమైన చండాల శరీరంతో బ్రతుకుదువుగాక!” అని శపించారు.

అప్పటివరకు యెంతో అందంగా వెలిగిపోతున్న ఆ త్రిశంకుని శరీరం మారిపోయింది. అతని కళ్ళు ఎర్రగా మారిపోయాయి. పాచిపట్టి దుర్వాననతో అసహ్యంగా మారిపోయాయి అతని దంతాలు. అతని రాజదుస్తులన్నీ మాయమైపోయాయి. దానికి బదులుగా ఒకే ఒక్క వస్త్రంతో కప్పబడిపోయాడు. అతని శరీరమంతా నల్లగా వెంట్రుకలతో కూడుకున్నదయిపోయింది.

అతని నూతనశరీరాన్ని చూసుకుని త్రిశంకుడు ఎంతో బాధపడిపోయాడు. “ఈ వేషంలో నేను రాజధానికి వెళ్ళినా

ఎవరూ నన్ను గుర్తించరు. ఆఖరుకు నా భార్యకూడా నన్ను గుర్తించలేదు. అడవిలో పడి నివశించడం కంటే వేరే గత్యంతరంలేదు. విశ్వామిత్రుని సందర్శనం చేస్తాను. ఏమైనా మంచి చేకూరవచ్చు” అనుకున్నాడు.

అనుకున్నదే తడవుగా త్రిశంకుడు విశ్వామిత్రుని సన్నిధికి చేరుకున్నాడు. త్రిశంకునికి జరిగిన పరాభవాన్ని విచి విశ్వామిత్రుడు జాలిపడ్డాడు.

“త్రిశంకూ! దిగులుపడకు. నిస్సీస్థితికి తెచ్చింది ఎళిష్టుడు, అతనికుమారుడు. ఏమయినాసరే, వాళ్ళకు తగిన శాస్త్రీ చేస్తాను. నేను ఒక గొప్ప యజ్ఞం తలపెట్టాను. ఆ యజ్ఞంలో నీకు విముక్తి కలిగిస్తాను” అన్నాడు విశ్వామిత్రుడు.

వెంటనే యజ్ఞానికి కావలసిన సన్నాహాలు ప్రారంభించారు. విశ్వామిత్రుడు కోపాన్ని అణచుకోలేక వళిష్ట పుత్రులను వెంటనే శపించాడు వాళ్ళు మరణించాలని.

యజ్ఞం జరిగింది. కాని దేవతలు విశ్వామిత్రుని యజ్ఞాన్ని అసలు గుర్తించలేదు. త్రిశంకుడికి చండాళ శరీరాన్నుండి విముక్తి కలుగలేదు, వెంటనే విశ్వామిత్రుడు ఇకనాలస్యం చేయకుండా తన శక్తిని వినియోగించ దలిచాడు.

“త్రిశంకుడు! ఇకనాలస్యం చేయకుండా వెంటనే తన స్వశరీరంతో స్వర్గద్వారంవేపు వెళ్ళుగాక” అన్నాడు.

వెంటనే త్రిశంకుడు గాలిలో పైకిలేవడం ప్రారంభించాడు.

చాడు. ఎప్పుడైతే అతని తల ఆకాశానికిచేరిందో, ఇంద్రుడు అతన్ని ఒక్కత్రోపు తోళాడు. దాంతో త్రిశంకుడు తల క్రిందులుగా క్రిందపడ్డాడు. అతను క్రిందపడే సమయంలో, అంటే భూమికి ఆకాశానికి మధ్యనున్న సమయంలో విశ్వామిత్రుడు చూచి “ఆగు” అన్నాడు. అలాగే అతను అటు స్వర్గానికి గాక, ఇటు భూమికి గాక మధ్యలో యిరుక్కు పోయాడు. భయంతో ఒణికిపోయాడు. విశ్వామిత్రుడు అంత టితో వదలలేదు. అపారమయిన దివ్యమైన అతని శక్తితో దేవతలను ఎదుర్కొన్నాడు. కాని అతని ఆగ్రహానికి స్వర్గ లోకం దద్దరిల్లిపోయింది.

దేవతలకు తప్పిందికాదు విశ్వామిత్రుడితో సంధిచేసు కోక. త్రిశంకుణ్ణి ఆ విధంగా నక్షత్రాలలో ఒకనక్షత్రంగా భూమ్యాకాశాలమధ్యనుండి ప్రకాశించే విధంగా ఒప్పందం కుదిరింది. అటూ ఇటూ గాక భూమ్యాకాశాల మధ్యలో త్రిశంకుడున్నాడు గనుక, దాన్నే త్రిశంకుస్వర్గం అని అంటారు.

తర్వాత మళ్ళీ విశ్వామిత్రుడు తపస్సు ప్రారంభించాడు. ఆ తపోబలానికి అతనిపట్టుదలకు దేవతలు కూడాజాలి పడ్డారు. ఎలాగయినా యితన్ని మార్చి మళ్ళీ మామూలు భోగజీవితానికి మళ్ళించాలని వాళ్ళు నిర్ణయించారు.

అప్పుడే మేనక ముందుకొచ్చింది.

“నేను ప్రయత్నిస్తాను. అవకాశం యివ్వండి”—
అంటూ.

దేవేంద్రుడు ఆమెను బాగా ప్రోత్సహించి ఎలాగైనా విశ్వామిత్రుని తపస్సునుండి విరమించ చేయాలని కోరాడు.

ఆమె భూలోకానికి వచ్చింది.

విశ్వామిత్రుణ్ణి మొత్తంమీద వశం చేసుకుంది.

వాల్మీకిదరి కలయిక జల్లనే 'శకుంతల' అనే బాలిక జన్మించింది. ఆ బిడ్డను అక్కడే వదిలి మేకక స్వర్గలోకం వెళ్ళిపోయింది.

అప్పుడు విశ్వామిత్రుడు నిజం తెలుసుకుని మళ్ళీ ఘోర మైన తపస్సు ప్రారంభించాడు. ఈకాలంలో ఆయనభూమిని గురించి, స్వర్గాన్ని గురించి, దేవతల గురించి యెన్నో రహస్యాలు తెలుసుకోగలిగాడు.

శకుంతలను కన్యామహర్షి తీసుకువెళ్ళి పెంచాడు.

ఆయనయొక్క విజ్ఞానానికి, రోజురోజుకూ తపోశక్తి పెరుగుదలకు దేవతలందరూ అనూయపడ్డారు. అప్పుడు దేవతలందరూ బ్రహ్మదేవుడి దగ్గరకు వెళ్ళి "బ్రహ్మదేవా! విశ్వామిత్రుడు మహాశక్తిమంతుడవుతున్నాడు. రోజురోజుకూ అతనితపోబలం అమోఘంగా మారిపోతుంది. ఇప్పటికే అతను ఎంతోజ్ఞానాన్ని సంపాదించాడు. అతను దేవతలకంటే కూడా దివ్యజ్ఞాన సంపన్నుడయ్యేలాగున్నాడు. ఇదెంతమాత్రం ఇక సహించరానిది. కనుక వెంటనే అతణ్ణి తీయిగామి చేయక పోతే లాభంలేదు" అని మొరపెట్టుకున్నారు.

అప్పుడు బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై "విశ్వామిత్రా! ఇక నై నా శతపాన్ని చాలించు. ఋషిలోకానికి నిన్ను రాజుగా ప్రతిఘటించాను. నీవకనుండి రాజుర్పివి" అన్నాడు.

“బ్రహ్మదేవా!” అని యెంతో భక్తిశ్రద్ధలతో విశ్వామిత్రుడు నమస్కరించాడు. “సృష్టికర్తా! ఈ సమస్త విశ్వమునూ కర్మద్వారా చేయుచూ, కర్మబంధం అంట కుండానే విశ్వోర్మగా వె : గొందే దేవా! నాకు కావలసింది రాజ్ఞి గా ప్రజలతో పలుకుబడిగాదూ, గుర్తింపూ గాదు. నేను బ్రహ్మర్షి గా పిలువబడాలి—” అన్నాడు విశ్వామిత్రుడు.

“అది నీకు చక్కదు. నీవు బ్రహ్మర్షివి కాలేవు” అన్నాడు బ్రహ్మ. “నీవు శాంత స్వభావుడవయ్యేవరకూ, సౌమ్యగుణ సంపన్నుడవయ్యేవరకూ అది నీకు అసాధ్యం.

“నీ పౌదయంలోనుండి క్రోధాన్ని దూరంచేసుకో! అసూయాద్వేషాలనుండి తప్పుకో” అని చెప్పాడు బ్రహ్మ దేవుడు.

దాంతో విశ్వామిత్రుడిలో మార్పుకలిగింది. నిగ్గుతో తలవంచుకున్నాడు.

తానింతటి తపస్సుశక్తి సంపాదనంతా పశిస్తుడిమీద ప్రతీకారం తీర్చుకోవాననే గదా! అన్న విషయాల్లోనూ అతనితో సరిపొందానంటూ ఉండాలనేగా! కాని తాను సాధించగలిగిందేమిటి? కేవలం రాజ్ఞి మాత్రమే!

కాని విశ్వామిత్రుడు గొప్ప పట్టుదల గలవాడు. తనను తాను అనువులో పెట్టుకున్నాడు.

తలపై కెత్తి, చేతులు పై కెత్తి, ఒంటిపాదంమీద నలచి ఆహారం విసర్జించి, కేవలం ఏచెట్టువేళ్ళో తింటూ, మండు

వేనవిలో వంచాగ్నుల (ఐదు అగ్నిగుండాల) మధ్యలో నిలబడి తపస్సుచేశాడు.

చలికాలంలో, వర్షాకాలంలో ఆ ధాటికి తట్టుకుని తపస్సు ప్రారంభించాడు, తనలోనుండి ఆ శ్రోధము, అసూయ, ద్వేషము తొలగిపోవాలనీ, మళ్ళీ తనజోలికి రాకూడదని.

ఇదంతా చూచి దేవతలు భయపడ్డారు. ఈ తపస్సు సాధారణమయిన తపస్సుకాదు. “దీనిద్వారా ఇతడు ఆమోఘ శక్తిసంపన్నుడనుట సుస్పష్టం” అనుకున్నారు.

అంతలో వారికి మేనక వృత్తాంతం గుర్తుకొచ్చింది. వెంటనే మరో అందమైన దేవకాంతను విశ్వామిత్రుని తపస్సు భంగంచేయమని పంపారు.

ఆ దేవకాంత విశ్వామిత్రునిముందు తన అందాలన్నీ ప్రదర్శించి, నృత్యంచేసింది. పాటలు పాడింది, అతన్ని మోహితుడిని చేయడానికి ఎంతగానో ప్రయత్నించింది.

అయితే విశ్వామిత్రుడు ఈసారి ఆమెను మేనకను స్వీకరించినట్లు స్వీకరించలేదు. కోపంతో మండిపోయి ఆ దేవకాంతను శపించాడు.

అంతలోనే అతను బలహీనుడై పోయాడు. “ఎంత పొరబాటుచేశాను, నాలోని శ్రోధాన్ని, తాపాన్ని అణచుకోలేకపోయాను” అని చింతించాడు.

వశిష్టునితో సమానత్వం తాను సాధించగలడా అనే అనుమానం అతన్ని వేధించింది.

అలానే పట్టునిడువక, మళ్ళీ ఒక నిర్జన ప్రదేశాన్ని

ఎన్నుకుని, కదలకుండా రాయిలా కూర్చుని తపస్సు ప్రారంభించాడు మళ్ళీ.

మరోసారి ఈ దేవతలంతా కళ వళ పడ్డారు. కంగారు పడ్డారు. “మనం గనుక ఇతనికోర్కె తీర్చకపోతే ఏదో ఒక రోజు ఇతను మహేంద్ర పదవిని అలంకరించడం తథ్యం” అనుకున్నారు.

అప్పుడు మళ్ళీ అందరూ బ్రహ్మనే వేడుకున్నారు.

అప్పుడు బ్రహ్మ విశ్వామిత్రుడి ముందు ప్రత్యక్షమై “విశ్వామిత్రా! ఇక లే. నీకోరిక తీరింది. నీవు రాజర్షివికాదు బ్రహ్మర్షివి” అన్నాడు.

అప్పుడు విశ్వామిత్రుడు ఎంతో సంతోషంతో గుండ్ర బ్రహ్మకు ప్రణామంచేశాడు. “భగవాన్! నాకు వేదవేదాంగాలన్నీ కరతలామలం కావాలి. సత్యం, దానియొక్క శక్తి, విశ్వాసంలో ఉండే విశిష్టత, మొదలయిన జ్ఞాన సంపదలతో నాకు ప్రసాదించు” అని వేడుకున్నాడు.

బ్రహ్మదేవుడు అతని కోరికలన్నీ తీర్చాడు.

ఇప్పుడు అతనికి సబలపై కోరికేలేదు. వశిష్టునిపై ప్రతీకారవాంఛలేదు.

త్రి ర ని క్రో రి క

రచన : కొడాలి సాంబశివరావు

పెళ్ళిపందిరి కిట కిట లాడుతోంది. ధగ ధగ మెరిసి పోయే నగలు, రెపరెపలాడే పట్టుచీరలు, మత్తెక్కించే పట్టు చీరలు, మత్తెక్కించే సెంటువాననలా, ఇవేవిలేవు. కారణం అది ఒక పేదబ్రాహ్మణి కన్య పెండ్లి. బంధువులం తాలలాంటి వారే!

ఎక్కడ చూసినా పిలకజుట్టు, బిల్లగోచీలు కనిపిస్తున్నాయి. వంటదగ్గర మల్లులేపాయి, ముట్టం రంగు చీరలు ధరించిన పూర్వ మువాసినులు గడిచిన పెళ్ళి వైభవాలు ముచ్చటించుకుంటూ వంటలు తయారు చేస్తున్నారు.

పెళ్ళికుమార్తె గౌతమికి పూలజడ వేస్తూంది వాళ్ళ తమ్మ. దగ్గరే కూర్చుని శ్రద్ధగా చూస్తున్న పూర్ణిమతో.

“ఏం పిల్లా, నీకు పూలజడ వేయాలా?” మేల మాడింది.

ఔనన్నట్లుగా, ఆశగా తలవూపింది ఆమె.

“పువ్వులు మిగిలితే నిజంగా కుట్టతమ్మా, దానిని మహాప్రీతి” అంది గౌతమి.

“సరేలే, నీ జడతో కుక్కువపు తాయే మోవని నేననుకుంటుంటే” సాగదీసింది మేనత్త.

రెపరెపలాడుతున్న ఆశతో కాస్తా తేటగా పున్న పూర్ణిమ ముఖం గుప్పన ఆడిందివంటా అయింది.

“అఱ్ఱ, ఇక వెళ్ళి ముఖంకడుక్కునిరా కళ్యాణ తిలకం దిద్దుతాను” జడ సవరిస్తూ అంది మేనత్త.

పూలజడ బయటతో మెల్లగా లేచి వెళ్ళింది గౌతమి. వెళుతున్న గౌతమిపై నుంచి చూపులు తిప్పుకోలేకపోయింది పూర్ణిమ.

నడినెత్తిన నాగరం, దానిచుట్టూ ముద్దుగా సన్నజాజి మొగ్గలు, క్రింద బారుజడ, ఆ జడనిండాగుబాళిస్తున్న మొగలి రేకులు, వాటిపై కుట్టిన కసకాంబరాలు, మల్లెలు జడమధ్యలో జడబిళ్ళ. ఓహో! “అక్కయ్యా! జడ ఎంత బావుంది” తన జడ తడిమిచూసుకుంది. తనదీ బారుజడే, కాని వ్చ! తన జడకు పూలెవరు గుడతాచి? తను పెళ్ళికూతురు కాదుగా, త్వరగా తను పెళ్ళికూతురయితే బాగుండును.

ఇలా ఆలోచిస్తూనే ఆశ పూర్తిగా చావక.

“అత్తమ్మా! నాకూ వేయవూ!” అంది జాలిగా.

“ఓసి పిచ్చి మొద్దూ, నీ కిప్పుడెందుకే! నీ పెళ్ళికి వేస్తానుగా” అంది జాలిగా.

వాళ్ళ మేనత్త అన్నట్లు పూర్ణిమ నిజంగా పిచ్చి మొద్దు కాదుగానీ, పన్నెండేళ్ళు కచ్చినా పసితనం ఎవలలేదు. అమాయకంగా వుంటుంది. పాపం పూర్ణిమకెన్నో బుల్లిబుల్లి

కోర్కెలున్నాయి. వాటిలో అతిప్రీతికరమైన కోర్కె పూల
జడ వేయించుకొనడం. పూర్ణిమ వాళ్ళనాన్న గోపాలశాస్త్రి.
వేణుగోపాలస్వామి ఆలయంలో అర్చకుడు. నెలకు రెండువందల
అరవై రూపాయలిస్తారు దేవస్థానంవారు. హంతిపల్లెరంలో
డబ్బులు అవీ ముట్టుకోకూడదు. అన్నీ హుండిలోనే వేయాలి.
ఆ జీతం డబ్బే వారి కుటుంబానికి జీవనాధారం. చందాలెత్తి
పెద్దమ్మాగ్నయిపెళ్ళి చేస్తున్నాడు. పూర్ణిమ తర్వాత యింకా
ముగ్గురు అబ్బాయిలు ఉన్నారు. ఆ ఇల్లాలు జేమ. ఉత్తమ
ఇల్లాలు గుట్టుగా సంసారం లాక్కొస్తోంది.

“అమ్మా, అమ్మా! అక్క పూలజడ ఎంత బాగుంది
చూడవే” తల్లి కుచ్చిళ్ళు లాగుతూ అంది పూర్ణిమ.

“అబ్బా, వుండవే! నీ వొకటి నిన్ను, నీ అక్కయ్య
పూలజడనూ చూచే తీరికా ఏదీ నాకు” ముద్దుగా విసు
క్కుంది జేమ.

“అమ్మా!”

“ఆ ఏమిటి?”

“మరి—”

“నాన్నక ఏమిటో త్వరగా చెప్పు.”

“మరి నాకూ పూలజడ కావాలే” గారాంగా
అడిగింది.

పకపకలాడింది జేమ.

ఆప్యాయంగా కూతుర్ని దగ్గరకు లాక్కుని పాపిట్లో
వెంట్రుకలు సరచేస్తూ “చూడమ్మామ్, అక్కయ్యకు పెండ్లి

కనుక పూలజడ వేస్తారు. నీ పెళ్ళికి నీకూ వేయిస్తాగా. అత్తమ్మనడిగి పూలు పట్టించుకో వెళ్ళు” అంది.

“అమ్మా, మరే...”

“ఇంకా యేం మరేనే...”

“మరి నా పెళ్ళెప్పుడు చేస్తావు” అమాయకంగా కళ్ళు పెద్దపెచేసి అడిగింది పూర్ణిమ.

“ఓసినీపిచ్చి బంగారంగానూ, పూలజడకొరకు పెళ్ళి చేసుకుంటావటే” నవ్వింది జేమ.

“ఇదిగో. అవతల పెళ్ళివారొచ్చే వేళయింది. ఏమిటి తల్లీ కూతుళ్ళూ తీర్గొ ముచ్చటించుకుంటున్నారు” పెళ్ళి పందిట్లోకి కావలసిన వస్తువులు తీసుకెళ్ళడానికి వచ్చిన గోపాలశాస్త్రిగారు హెచ్చరించారు.

“ముచ్చట్లంటే ముచ్చట్లా...మీ చిన్నమ్మాయికి కూడా పెళ్ళికావాలట” నవ్వాపుకుంటూ చెప్పింది జేమ.

వెళుతున్నవాడల్లా వెనక్కు తిరిగి, “బానా పూర్ణా! అదెంతభాగ్యంలే, పెళ్ళిసంబరంలోపడి స్కూలెగ్గట్టావుగా, వెళ్ళాక మీ టీచరు నీ కోర్కె తీరుస్తుందిలే” నవ్వుకుంటూ వెళ్ళాడు.

భర్త మాటలకు జేమకూడా నవ్వింది.

తల్లీ తండ్రి ఇద్దరూనవ్వుటంతో ఉక్రోశంతోకళ్ళల్లో నీళ్ళు తీరిగాయి పూర్ణిమకు.

“ఛీ! ఈ పెద్దాళ్ళకు పనేంలేదు. హి...హి...హి...”

నవ్వుటమే పని అనుకుంటా..." తనివితీరా పూలజడ చూడ
టానికి గౌతమి దగ్గరకు వెళ్ళింది.

◆ ◆ ◆
“ఇదిగో, వస్తున్నావా?”

“ఆ...ఆ, ఏమిటి?” తులసితోట దగ్గర్నుండి వస్తూ
అంది డేమ.

“మా అక్కయ్య ఉత్తరం రాసింది.”

“నంగతేమిటి?”

“వాళ్ళత్త మంచం దిగటంలేదంట, అబ్బాయి పెళ్ళి
చేస్తేగాని వీల్లేదని గొడవ పెడుతుందట.”

“పాపం-ఇంతప్పట్నుంచి పెంచిందిమరి.”

“వచ్చి ముహూర్తం పెట్టించుకొమ్మని వ్రాసింది.”

“ఆ” భయంగా చూసింది.

“ఎలాగండి, గౌతమి పెళ్ళిచేసి సంవత్సరం కాలేదు.
మళ్ళీ పెళ్ళంటే మనవల్ల అవుతుందా? చందాలివ్వమంటే
మాత్రం ఎవరిస్తారు” అంది దిగులుగా డేమ.

“ఆ భయమేమీలేదు. పెళ్ళి వాళ్ళేచేస్తారట.”

“ముసలమ్మ గొడవ పెట్టినంతమాత్రాన వీళ్ళు
తొందరపెట్టడం బాగుందా?”

“అదికాదే మొద్దూ, ముసలమ్మకు రెండేకరాలపొలం
వుండి-తను చచ్చేలోగా పెళ్ళిచేస్తే మనవడిపేర, లేదా తన
కూతురిపేరా వ్రాస్తానని బెదిరిస్తోందట. ఏం చేస్తారు మరి?”

“అట్లా చెప్పండి.”

“పూర్ణా, నీకు పెళ్ళి కావాలన్నావుగా - చేసుకుం

టావా?" ఇంకా వ్యక్తురాలు తాని పూర్ణిమను అడిగింది
క్షేమ.

“ఓ, చేసుకుంటాను. పూలజడ వేస్తారామరి!” అమా
యకంగా అడిగింది.

దాని అమాయకతకు కళ్ళలో నీరూరింది క్షేమకు.

‘ముక్కుపచ్చలారనిపిల్ల దీనికిప్పుడే పెళ్ళిమిటని’ కానీ
తప్పదు. పూర్ణిమకు వయసుతో బాటు బుద్ధి పెరగలేదు.
అంతా పసిమనస్తత్వమని ఈనాడు పిల్లలకుండే తెలివితేటలు,
పనిపాటలు పూర్ణిమలో మచ్చుకై నా కనిపించటంలేదు. దీని
లోటు తెలిసి ఎవరు చేసుకుంటారు.

బొమ్మల పెళ్ళిళ్లు, పూలజడలు. దాని ఆలోచనలు
ఎంతసేపూ వీటిచుట్టూ తిరుగుతుంటాయి.

క్షేమ ఆలోచనలో ఉండగానే—

“అమ్మా! ఇదిగోనే, నా కూతుర్నికూడా పెళ్ళి
కూతుర్ని చేశాను” అంటూ చంకలో బొమ్మను చూపింది.

అది గౌతమి ఈడేరినపుడు మునసబు గారింట్లో
తెచ్చింది. పేరంటం అయ్యాక తిరిగి ఇవ్వబోతే ఏం భాగ్యం
వుండనివ్వండి అంది మునసబు భార్య.

ఆ బొమ్మకు శుద్ధలతో జడవేసి తండ్రి పూజచేసి
తెచ్చిన మాలచుట్టి పూలజడ వేసింది. కళ్యాణబొట్టు పెట్టింది.

క్షేమ ఆ బొమ్మను అందుకొని “బాగుందమ్మా, వెళ్లి
ఆడుకో” అంటూ పంపించేసింది.

“ఏయ్ వంమ్మా, మా అమ్మ నాకు పెళ్ళి చేస్తుం

దట. నాకు పూలజడ వేస్తుందన్నంత సంబరంతో చెప్పింది పూర్ణిమ.

నీళ్ళబిందె నెత్తుకుని వస్తున్న వరలక్ష్మి తమాషాగా నవ్వుతూ “ఇంకేం, చేసుకో” అంది.

“ఎంచక్కా నాకే పెళ్ళి, నీకు ఇపుడే చేయరుగా పాపం” అంది పూర్ణిమ.

“నా పెళ్ళికేం తొందరలేదు” అంది నవ్వాపుకుంటూ.

“ఎందుకమ్మా, పెళ్ళి అయితే బొట్టు, పూలు తెచ్చి పూలజడ వేస్తారుగా” అంది పూర్ణిమ.

ఈ పిచ్చిపిల్ల జీవితంలో పెళ్ళికంటే పూలజడకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఇచ్చేట్టుంది అనుకుని నిట్టూరుస్తూ వెళ్ళింది వరలక్ష్మి.

పూర్ణిమ చిరకాల కోరిక తీరే రోజు వచ్చింది. తెల్లవారితే పూర్ణిమను పెళ్ళికూతురు చేసుకొని తీసుకెళ్ళ తారు.

కానీ తెల్లవారకముందే గోపాలశాస్త్రి అక్క దగ్గర నుంచి మనిషి వచ్చాడు.

ముసలమ్మ గంటలమీద ఉందని, వున్నవారు వున్నట్లుగా పూర్ణిమను తీసుకొని రమ్మని కబురు చెప్పారు.

తల్లి, తండ్రీ, తాత, అక్క, బావ, తమ్ముళ్ళు అంతా ప్రయాణసన్నాహంలో కంగారుగా ఉన్నారు.

“వేణుగోపాలా! ఈ రెండురోజులూ ముసలమ్మను బ్రతికించు స్వామీ!” అని వేడుకుంది క్షేమ.

“అమ్మా! నాకు పూలజడ వేయకుండానే వెళ్ళా ముట్టు...!”

పూర్ణిమ మాటలు పూర్తిచేయకముందే “నీ పూల
జడపై బండ, నీపై బండ. ఎవరి అత్తంలో వాళ్ళు చస్తుంటే
నీకు పూలజడ తక్కువ మంది” గట్టిగా వినుక్కుంది క్షేమ.

శాపం బిక్కచచ్చిపోయింది పూర్ణిమ.

ఛీ, ఈ పెద్దాళ్ళమాటలు అసలు నమ్మకూడదు.
అక్కయ్య పెండ్లపుడేమో, అలాగంది. ఇప్పుడు నా పెళ్ళిగదా!
పూలజడ లేకుండా వెళ్ళిచేస్తారా ఎవరయినా? అనుకోని ఈ
నిరాశకు పూర్ణిమకు ఏడుపొచ్చింది.

బిగ్గరగా ఏడ్చేసింది.

అటుగావచ్చిన తండ్రి “వేణుగోపాలా! అసలే కంగా
రుతో చస్తుంటే ఈ ఏడ్చేమిటి స్వామీ!” అంటూ.

“ఎందుకమ్మా, ఎవరేమన్నారు?” అన్నాడు కూతురు
దగ్గరకువస్తూ.

“అమ్మ చూడప్పా, పూలజడ వేయమంటే తిట్టింది”
అంది బెక్కుతూ.

ఆ చిన్నారి కోర్కె అర్థమై మనసు ఆర్ద్రమైంది
తండ్రికి. జాలిగా బిడ్డను ఒడిలోకిచేర్చుకొని “అదికాదమ్మా
ఇక్కడే వేసుకొని వెడితే అక్కడికళ్ళేసరికి వాడి, రాలి
పోతవి. అక్కడే వేస్తారు. మా అమ్మవుగా ఏడ్వకు” అని
నముదాయించాడు.

ఈమాట సబబుగా తోచింది ఆమెకు.

“ఈమాట చెప్పవచ్చుగా మరి. అమ్మ అలా కనురు
కుందేం” కళ్ళుతుడుచుకుంటూ అంది.

“అమ్మ ప్రయాణం చికాకులోవుంది.
పరికిణీ ఇలాతే” అంటూ మరపించాడు సోపాలా.
సాయంత్రం రెండుచెంచాలుపాలుత్రాగిన
రాత్రి నాలు చెంచాలుత్రాగి పడుకుంది. అర్ధరా
వుంద్రా అంటే లేచి తీసిపెట్టిన పాలు పోశారు.
త్రాగింది.

తెల్లారాక—

“ఒరే. నాకేం ఫరవాలేదు పెళ్ళికొడుకును
అంది ముసలమ్మ.

అన్నీ తియారు చేసుకున్నారు గనుక
తయారుచేశారు.

తల్లి కోప్పడుతుందని మెల్లగా మేనత్త దగ్గ
పూర్ణిమ.

“అత్తమ్మా!”

“ఏమ్మా?”

“మరి నా పూలజడ ఎవరు వేస్తారు?”

“అయ్యో తల్లీ! ఈ ముసల్లి చావుబ్రతుకు
వుంటే ఇక మాకు పూలు, పండ్లు ఏం గుర్తుంటాయి
తెల్లవారేవరకూ బ్రతుకుతుందాని అనుకున్నా
అదృష్టం-బ్రతికింది.

సరేలే నాతో యీ కబుర్లన్నీ యెందుకు?
జడవేయించుకో, ఇంకోసారి చూద్దాం. అంది అను

“ఇప్పుడుచేసి మళ్ళీ పెళ్ళిచేస్తారా?” ఆశ్చర్యం
అంతమాడావుకిలోనూ ఫక్కున నవ్వలేకపోయింది

“ఏమ్మా! కోడ... అవుడే నవ్విస్తోందా” డేమ
అడిగింది. నవ్వుతూనే సంగతంతా చెప్పింది పూర్ణ మేనత్త.

“పూర్ణా! పెళ్ళిప్పుడే కాదు. తర్వాత తెపుడయినా
కుట్టుకోవచ్చు పూలజడ” అంది.

“మరి అమ్మిఎప్పుడు వేయలేదే” కల్లివేపు నిష్ఠూరంగా
చూస్తూ అంది. పూర్ణ.

“నిజంగా వదినా, నీవు వేసివుండాల్సింది. పాపం ఎంత
మోజు” అంది జాలిగా మేనత్త.

“వ్చ! నీకు తెలియందేముంది వదినా! నా తీరుబడి
నీకు తెలియదా? ఏమిటో పిల్లల చిన్న చిన్న ముచ్చట్లు
కూడా తీర్చలేని అసమర్థులు బ్రతుకై పోయింది” కళ్ళ నీరు
పెట్టుకుంది డేమ.

“పోనీలే వదినా! దిగులుపడకు. నాకుమాత్రం ఎవరు
న్నారు. నేను పూర్ణ ముచ్చటలన్నీ...” ఓదార్చింది పూర్ణ
మేనత్త.

“రండ్రా! తలంటిరాలు చేయాలి” అంటూ పెళ్ళి
పెద్దలు పిలవటంతో ఇద్దరూ కదిలారు.

పీటలపై దిగులుగావున్న పూర్ణను చూసి, “ఎందుకే
పూర్ణా అలావున్నావు” అంది వరుసకు ఆడబిడ్డ అయిన ఒక
బిడ్డ.

అంతవరకు ఉగ్గబట్టుకొన్న పూర్ణ.

“నాకు పూలజడ వేయకుండానే పెళ్ళిచేస్తున్నారు”
అంటూ బొపురుమంది.

ఆమె అమాయకత్వానికి అంత గొల్లన నవ్వారు.
కొందరు వాపం అన్నారు.

క్షేమ కోరిక విన్నట్టున్నాడు గోపాలుడు. పెళ్ళి అయే
వరకు క్షేమంగా వుంది ముసలమ్మ.

“అమ్మా, అమ్మా! ఈవూరిలో చెరువుందట వెళ్ళొ
స్తానే అంది పూర్ణ.

“వద్దమ్మా, పసుపుకాళ్ళతో వెళ్ళగూడదు.”

“ఆ, ఆహా, నీవన్నిటికీ అలానే అంటావు. మరి బావ
వెళ్తున్నాడే. బావవిమాత్రం పసుపు కాళ్ళు కాదా?” గుని
నీంది.

ఏం చెప్పాలో తోచలేదు ఆమెకు.

“వెళ్తున్నా” అంటూ వెనక్కి తిరిగిన పూర్ణ పరికిణీ
వంక చూసి “పూర్ణా ఆగు ఇలారా” అంటూ పిలిచింది.

అబ్బ మళ్ళీ ఏమిటమ్మా పసుక్కుంది పూర్ణ.

“ఏదీ ఇటుతిరుగు. ఆ అయిందిపని. వెళ్ళి అదుగో ఆ
మూల కూర్చో! వదినా వదినా” అంటూ లోపలకు వెళ్ళింది
క్షేమ.

అయోమయంగా లంగా చూసుకుని ఎర్రగా, అస
హ్యంగావుండి “తన లంగాకు ఎలా వచ్చిందీ రోత” అను
కుంటూ నిల్చుంది పూర్ణ.

“ఏమోయ్ మురళీ! మీ రవిడ పెద్దదైంది” అంది
పెళ్ళికివచ్చిన మురళి మేనత్త.

పెద్దల ప్రోద్బలంతో రంగునీరు తెచ్చి మురళి గుడ్డలపై
చల్లారు పూర్ణ తమ్ముళ్ళు.

“బావా, బావా! మరే, ఎచ్చేటప్పుడు నాకు కలువ పూలు తేవూ?” చిన్నపిల్లలా అడిగింది పూర్ణిమ.

అమ్మలక్కలం తా హాయిగా నవ్వారు.

మురళికి సిగ్గనిపించింది. పరిగెత్తినట్లే వెళ్ళాడు.

అందరూ ఆమె అనూయకత్వాన్ని గురించి ముచ్చటిస్తూ కూర్చున్నారు.

ఈ ముచ్చటకూడా తన కళ్ళముందు జరగటంతో మురిసిపోయింది ముసలమ్మ.

ఒడ్డు చేరాక ‘బావా! బావా!’ అని పూర్ణిమ కోరిన కోర్కె గుర్తుకొచ్చి సన్నగా నవ్వుకున్నాడు. పిచ్చిపిల్ల.

అంతమందిలో అలా చెప్పవచ్చా? తనదగ్గరకివచ్చాక అన్నీ నేర్పాలి. పూర్ణ యెంత అనూయకంగా, ముద్దుగా ఉంటుంది. దాని కేమిటో పుచ్చలంటే అంతటి ఆపేక్ష. ఇలా ఆలోచించుకుంటూ తెలియకుండానే పువ్వులున్న స్థలంచేరు కొని చేతినిండా త్రేంచుకొని వెనుతిరిగాడు. అక్కడ లోతు ఎక్కువ. అబ్బ నీరసంగా ఉంది. ఒడ్డు చాలా దూరంగా వుంది. అంతదూరం నే వెళ్ళగలనా?

అంతే! ఆ ఆలోచన రాగానే మురళి కాళ్ళు నిస్సత్తువుగా తేలిపోసాగాయి. ఇంతలో ఎనుములు తోలుకొని వచ్చారు యిద్దరు పశువులకాపర్లు.

వాళ్ళను చూసి “ఒరే, మునిగిపోతున్నానురా... రండిరా” అంటూ కేకలుపెట్టాడు.

మురళి కేకలు విన్నవారు “అయ్యయ్యో” అని
ఆలశ్యం చేయకుండా చెరువులో దూకారు.

ఇంతలో యింకా రెండు మునకలు వేశాడు మురళి.
పశువులకాపర్లు కంగారుగా, వేగంగా వెళ్ళారు. కానీ, అప్ప
టికే ఆలస్యమైంది.

మురళి యిక పైకి తేలలేదు.

పశువులకాపర్లు లబలబలాడుతూ పూర్ణోకి వచ్చి కన
బడిన వారందరికీ మురళీ మునిగిపోయిన సంగతి చెప్పారు.

అందరూ చెరువుదగ్గరకు వెళ్ళారు.

సంగతి తెలిసిన డేమ, మురళీ తల్లితండ్రులు మిగిలిన
బంధుజనం గుండెలు బాదుకుంటూ చెరువువేపుపరుగెత్తారు.

ఇంట్లో పూర్ణిమ, ముసలమ్మ మిగిలిపోయారు.

మురళి మునిగి దాదాపు రెండుగంటలయింది.

ఇంకా తేలలేదన్న కబురు వినగానే యిక మురళి తన
దగ్గరకు రాడని తెలుసుకున్న ముసలమ్మ తానే వెళ్ళింది
మురళిదగ్గరకు.

ఉలుకూ పలుకూ, తేక పడివున్న ముసలమ్మనుచూచి
“అవ్వా...పలుకవ్వా...ఎందుకవ్వా పలుకవు...అయ్యో
ఎవరూ రాలే, బావకూడా రాలేదు. అత్తమ్మా, అమ్మా!
ఓ వా” అని అండగిసి పేరు పేరున కేకలువేసి పిలుస్తూ
వదుస్తుంది పూర్ణిమ.

ఆమెను ఓదార్చటానికి జీవంలేని ఆ ముసలమ్మతప్ప
వేరే ఎవ్వరూ లేరు.

దాదాపు ఒంటిగంటకు మురళిని...కాదు మురళి శరీరాన్ని బయటకు తేగలిగారు.

బయటకు తీస్తూనే అందరిదృష్టి మురళి చేతిలోనికలువ పూలపై పడింది.

| పాణమైనా వదిలాడుగానీ, కలువలువదలలేదు మురళి. మురళి తల్లిదండ్రులను ఓదార్చటం ఎవరిపల్లా కా లేదు. డేమగుండే నీరై పోయింది. చేష్టలుదక్కి నిల్చింది. కొత్త పెళ్ళి కొడుకు, తొలిసారి కోరిన తన చిన్నారిభార్య కోర్కెతీర్చడానికి ఉత్సాహంతో వెళ్ళిన మురళి పదిమంది చేతులమధ్య వచ్చాడు.

వీళ్ళను చూడగానే పూర్ణిమ పరుగు పరుగున వచ్చి మురళి చేతిలోని పూలు తీసుకొని “కొత్తయ్యా! అవ్వ పలకడం లేదు. అరె! భావను ఎందుకు ఎత్తుకొచ్చారు? మామయ్యా ఎందుకేడుస్తున్నావ్?” అంటున్న పూర్ణిమ చూసినవారిదుఃఖం మురళిని బలిగొన్న చెరువులా అయింది.

మురళిని పోగొట్టుకున్న దుఃఖం ముందు ముసలమ్మ మరణం ఎవరినీ బాధపెట్టలేదు.

♦ ♦ ♦
పూర్ణిమ వెంట్రుకలు తీయాలంటున్నారు.

“అమ్మా! నాకు ఒక్కసారైనా పూలజడ వేయలేదు. ఎందుకే నాకు వెంట్రుకలు తీస్తారట. నేనేం చిన్న పిల్లనా? అమ్మా, వద్దే నా వెంట్రుకలు తీయవద్దనవే. ఇంకెప్పుడూ పూలజడ వేయమని అడగను అమ్మా. అమ్మా!”

“పూర్ణా!” బిగ్గరగా కేకవేసి లేచి కూర్చుండి డేమ.
తెల్లవారితే పూర్ణిమకు వెంట్రుకలు తీస్తారు.

జరిగేవాటితో తనకేం సంబంధంలేనట్టు హాయిగా,
కలలు, కల్మషం లేని సుఖనిద్రపోతోంది ఆమె.

రేపటిని తలచుకొని చివరకులా వణికిపోయింది
డేమ. తెల్లవారేవరకు శిలావిగ్రహంలా అలా కూర్చోనే
వుంది డేమ.

“ఆపండి!” భద్రకాళిలా అరిచింది డేమ.

ఎక్కడివారక్కడే నిలిచిపోయారు.

“అయ్యా! మమ్మల్ని కలంనుంచి వేరుచేసినా, ఊరు
నుంచే వెలివేసినా సమ్మతమే. కానీ, ముక్కుపచ్చలారని
నా బిడ్డను కురూపినిమాత్రం చేయకండి. పూలజడ, పూలజడ
అంటూ వేధించే నా బిడ్డ వెంట్రుకలు మీకేం అడ్డు
వస్తాయి?”

“అమ్మా డేమా! అన్నీ తెలిసిన నీవు ఇలా మాట్లా
డితే ఎలా? సాంప్రదాయం ప్రకారం—”

“హూ, యేదయ్యా సాంప్రదాయం? చావబోయే
ముసలమ్మ కొరకు పాలచెక్కిళ్ళ పాపను పెళ్ళికూతురును
చేయడం సాంప్రదాయమా? పసుపుతాడు కట్టిన మూడవ
నాడే ఆ అల్పాయుష్కుడు మరణిస్తే అందుకు... అందుకు
నా బంగారుతల్లిని విశ్వశంగామార్చడమేనా సాంప్రదాయం?
ఏదయ్యా! చెప్పండయ్యా చెప్పండి!”

“మీరిలా నియమవిరుద్ధంగా చేస్తే తర్వాత చాలా కష్టాలలో పడతారు” హెచ్చరించాడొక పెద్దమనిషి..

“ఏమిటి? కష్టాలా? ఇంతకంటే కష్టాలా? కన్న కూతురు తొలిసారిగా రజస్వల అయితే తొమ్మిదిరోజుల స్నానంకూడా చేయించక ముందే కర్మలపేరుతో వెంట్రుకలు తీస్తుంటే చూసే కష్టంకంటే పెద్ద కష్టం యింకొక్కటందా? వుంటే వుండనివ్వండి. మాకేం భయంలేదు.

“ఈరోజు మానంగా మీ ఆచారాలకు తలవంచి తర్వాత...తర్వాత జీవితాంతం బోడిగుండుతోనా కూతుర్ని చూసి క్రుంగిపోయేకంటే, ఈ రోజు ధైర్యంగా మీ ఆచారాలను అరికట్టడమే నా ధ్యేయం” బిడ్డను ఒడిలో చేర్చుకుని మమ్మలను ఎవరూ ఏమీచేయలేరన్న నిర్ణయంతో నిలిచిన డ్రేమదగ్గరకు రావడానికి ఎవరూ సాహసించలేకపోయారు.

ఆ మాటలకు కొందరు ముత్యమవులు బుగ్గలు నొక్కుకున్నారు, చెవులు కొరుక్కున్నారు. సాంప్రదాయ సంకెళ్ళు తగిలించుకున్నవారంతా ఆమెను ఓ మూర్ఖురాలిని చూసినట్లు చూశారు.

కానీ, ఆమె మాత్రం ఎవరినీ లెక్కచేయనట్లుగా వుండిపోయింది.

జానోదయం

పూర్వం మతస్యరాజ్యాన్ని మణిపాలుడనే రాజు పరిపాలిస్తుండేవాడు. తాను చాలా తెలివిపరుడినని, మహా జ్ఞానినని గర్వపడుతూ ఉండేవాడు.

ఒకనాడు మణిపాలుడు స్వజనంతో కొలువుదీరి ఉండగా నిగమశర్మ యను ప్రక్కవూరి బ్రాహ్మణుడు రాజు దర్శనార్థమై వచ్చి “మణిపాలు మహారాజులవారికి మంగళమగుగాక” అని దీవించాడు. అందులకు రాజు “ఎవరు మీరు? ఏమి పనిమీదవచ్చారు?” అని ప్రశ్నించాడు.

“నన్ను నిగమశర్మ యంటారు. నేను పెద్దదైన దైవ కార్యమొకటి తలపెట్టాను. అందులకు ధనసహాయం కొరకు మీవద్దకు వచ్చాను” అంటూ విషయంగా మనవి చేసు కున్నాడు.

“ఏమిటి? దైవకార్యమా?” వ్యంగ్యంగా నవ్వుతూ, “దేవుడెక్కడున్నాడు? ఎలా ఉంటాడు? ఏంచేస్తుంటాడు?” ప్రశ్నించాడు. నిగమశర్మ ఒక్కక్షణం తెల్లముఖం వేశాడు. “పురాణ గ్రంథాలలో ఉన్న విషయమైతే ఏదయినా చెప్ప వచ్చు. ఏ గ్రంథంలో తేని యీ ప్రశ్నలకు ఎవరు సమా

ధానం చెప్పగలరు మహారాజా!” భయపడితూనే అన్నాడు నిగమశర్మ.

“మాకు గ్రంథ విషయాలు కాదు కావలసింది. ప్రత్యక్ష సాక్ష్యం” అన్నాడు రాజు.

“క్షమించండి మహారాజా! ఈ ప్రశ్నలకు అంతసులు వుగా సమాధానం లభించదు. కొద్దిగా గడువుకావాలి.”

“ఎన్నిరోజులు కావాలి?”

“ఒక వారంరోజులుపై న పట్టనచ్చు. లేదా ఒక నెల రోజులయినా పట్టవచ్చు.”

“సరే ఒక వారం రోజులు గడువిస్తున్నాను. ఈలోగా నేనడిగిన ప్రశ్నలకు జవాబుచెప్పకపోతే నీతల తీయించి కోట గుమ్మానికి వ్రేలాడదీయిస్తాను. తెలిసిందా?”

“చిత్తం ప్రభూ!” అంటూ శలవుతీసుకొని దిగులుగా ఇంటిముఖంపట్టాడు నిగమశర్మ.

రాజుగారిచ్చిన వారంరోజులుగడువుపూర్తికావస్తోంది. నిగమశర్మ దిగులుతో కృంగిపోతున్నాడు. ఎన్నోపురాణాలు, గ్రంథాలూ అన్నీ తరగేసి చదివాడు. కానీ రాజుగారి ప్రశ్నలకు సమాధానం లభించలేదు.

ఇలా ఉండగా నిగమశర్మ శిష్యుడు గొల్లవాడొకడు గురువుగారు దిగులుగా ఉండటం పసిగట్టాడు.

“యేంటిసాములు! దేన్నిగురించి అంతగా దిగులు పడుతున్నారు” అని అడిగాడు. “దేన్నిగురించి అయితే నీ కెందుకు? నీవేమన్నా ఆర్చేవాడివా? తీర్చేవాడివా? నన్ను విసిగించక అవతలకుపో” అంటూ కనురుగొన్నాడు నిగమ

శర్మ. “అదేంటిసాములు అట్టా అంటారు? మీకొచ్చిన కష్ట మేమిటో చెప్పండి సిటికెలో తీరిచేత్తాను.”

“నీ మొహం, ఇన్ని గ్రంథాలు చదివిన వాడిని నాకే తెలియని విషయాలు నీకేం తెలుస్తాయి?” నిరాశగా అన్న డాయన.

“అసలు విషయమేమిటో శలవియ్యండి ఆలోచిద్దాం” అంటూ బలవంతంమీద ఆయన వద్దనుండి అసలు విషయం తెలుసుకుని తేలికగా నాలుక చప్పరించేశాడు.

“ఓన్ ఇంతేనా? దీనికింత వ్యధ చెందడమెందుకు? రాజుగారివద్దకు నన్ను పంపిస్తే తగిన సమాధానం చెప్పి చక్కావస్తాను” అన్నాడు గొల్లవాడు.

నిగమశర్మ ఆశ్చర్యంగాచూస్తూ “ఏమిటి రాజుగారి వద్ద తగిన సమాధానాలు నీవు చెబుతావా?”

“మీరేం దిగులుపెట్టుకోక, రాజుగారి వద్దకు నన్ను పంపండి, జవాబులు ఆ దేవుడేపలికిస్తాడు నాచేత” అన్నాడు.

“రాజుగారి ప్రశ్నలకు తగిన సమాధానం చెప్పకపోతే తల తీయించి కోట గుమ్మానికి కడతాడు తెలుసా?” అన్నాడు శర్మ.

“ఫర్వాలేదుస్వామీ! అంతవరకూవస్తే నాతల ఇచ్చి మీతల కాస్తాను. మీరేమీ దిగులుపడక నన్నుపంపించండి. అన్నిటికీ ఆ దేవుడే ఉన్నాడు.”

“సరే వెళ్ళిరా! నీ ఉత్సాహమెందుకు కాదనాలి?”

దైవకటాక్షం ఎలా వుంటే అలా జరుగుతుంది అని గొల్లవానిని దీవించి రాజుగారి వద్దకు పంపాడు.

నీవు? అని.

“నేనొక గొల్లవాణ్ణి నిగమశర్మకారి శిష్యుణ్ణి”

“నిగమశర్మగారి శిష్యుడవా?” యని “మీ గురువు గారే?”

“మా గురువుగారి కీరోజు వొంట్లో చాలా సుస్తీగా వుంది ప్రభూ! అందుకని మీ ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పి రమ్మని నన్ను పంపారు” అని చెప్పాడు.

గట్టిగా నవ్వుతూ “యేమిటి మా ప్రశ్నలకు నువ్వు
సమాధానం చెబుతావా?” అన్నాడు రాజు.

“ఓహో! ప్రభూ!”

“సమాధానాలు సరిగా చెప్పకపోతే యేం జరుగుతుందో తెలుస్తా?”

“తెలుసుప్రభూ! శిరచ్ఛేదం” నిర్దిష్టంగా అన్నాడు
గొల్లవాడు.

“నరే ప్రశ్నలడుగుతున్నాను సమాధానం చెప్పు.”

“అడగండి ప్రభూ! మీరు అడగవలసినరీతిగా అడిగితే సమాధానాలు వస్తాయిగాని లేకపోతేలేదు. అపై నమామీద నిండవేసి ప్రయోజనంలేదు.”

“అంటే ఏ రీతిగా అడగాలని నీ ఉద్దేశ్యం?” అని అడగా
చూస్తూ అన్నాడు రాజు.

“ఛాంతించండి మహారాజా! దేవుడ్ని గురించి అడిగి తెలుసుకొనేవాడు శిష్యుడు, చెప్పేవాడుగురువు. గురువుపైన పుండలం, శిష్యుడు క్రింద వుండటం దిర్ఘం. అంతేకానీ శిష్యుడు పైన కూర్చోని గురువును క్రింద నిలబెట్టి అడిగితే సమాధానాలు ఎలా వస్తాయి?” ఎవరూగా ప్రశ్నించాడు.

రాజు తనలో తాను ఇతను చెప్పిందిసబబుగానేవుంది! అనుకుని “సరే నీవువచ్చి ఈ విశాసవలంబిని కూర్చో. నేను క్రింద కూర్చుంటాను” అన్నాడు.

గొల్లవాడు అలాగే విశాసవలంబిని కూర్చుని “ఇక మీదట శ్రీమతి అడగండి ప్రభూ” అన్నాడు.

రాజు వేసిన మొదటి ప్రశ్న: “దేవుడు యెక్కడ వుంటాడు?”

“అక్కడ, ఇక్కడ అనిలేదు. సర్వాంశర్యామిఅక్కడ పడితే అక్కడి ఉంటాడు.”

“మరి నాకు ఎక్కడా కనిపించడే?”

“చూడగల కన్నులున్నవారి కదిగరికీ కనిపిస్తాడు.”

“ఎలా ఉంటాడు?”

“ఎలా వుంటాడో ప్రత్యక్షంగా చూపించి మీ అనుమానం తీరుస్తాను. ఒక స్థానికాని తెప్పించండి” అన్నాడు.

“పాలు ఎందుక?”

“తర్వాత చెబు ముందు తెప్పించండి.”

అలాగేనది నేదెవరితో ఏ గ్రామ వాని కెప్పుచి
గొల్లవానికివచ్చింది రాజు.

అతడు పాలగ్రామమును అంతటా వెళ్ళుకొని ప్రశ్నిం
చాడు. "నానా! ఇప్పుడీ పాలగ్రామ వెళ్ళి చివరివా?"

"పాలగ్రామ వెళ్ళి చివరికి వచ్చావా?"

"మరి కనిపిస్తుందా?"

"ఒరి కిచ్చినావా పాలగ్రామ వెళ్ళేలా కనిపిస్తుంది"
బిగ్గరిగా నవ్వాడు రాజు.

"మనించండి నాభూ మనకు కనిపి చకపోయినా
పాలగ్రామ వెళ్ళి ఉన్నట్టేగా?"

"ఔను"

"ఈ పాలగ్రామ వెళ్ళు కనిపిస్తే నా, ఈ గ్రామంచుతో
దేవుమా అది ఖచ్చితమై ఉన్నానా?"

"అలాంటి ఏం చేస్తుంటావా?"

"ఏం చేస్తుంది అప్పుడు మనం చూస్తున్నాంరా!"

"ఏదీ?" అన్నప్పుడు రాజు పునః పరికించిచూసాడు
రాజు.

"అక్కడెక్కడా కాదు ప్రభూ! ఇక్కడ! ప్రజల్ని
పరిపాలించే మహారాజైన మిమ్మల్ని క్రింద కూర్చోబెట్టాడు.
గొర్రెలను కానుకునే కన్ను సింహాసనం మీద కూర్చో

బెట్టాడు. ప్రపంచంలో దేవుడిలాగే క్రిందవాళ్ళను మీద,
మీదవాళ్ళను క్రింద చేస్తుంటాడు.”

గొల్లవాని మాటలకు రాజు అమిత సిగ్గుపడిపోయి “నీ
మాటలతో నాకు జ్ఞానోదయమయింది. ఇకనుంచి నా సర్వ
స్వమూ ఆ దేవుని కార్యానికే వినియోగిస్తానని మీ
గురువుగారితో చెప్పి” అని పూలమాలలతో ఆ గొల్లవానిని
సత్కరించి పంపాడు రాజు.